БҮГҮ ЧҮРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИИЛЕРИ, КАТЫЖЫҢАР!

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУҢ, КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИҢ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИН ОРГАНЫ

1925 чылда үндезилеттинген

1951 ИЮНЬ 12 ВТОРНИК № 115 (2289)

ӨРТЭЭ 20 КӨП.

БО ХҮНГҮ СОЛУНДА:

Волго-Доннуң каналында херекселдеринин эптеп чыышкыны (1 арын).
Дужут ажаап алыышкынынга чаа каадырлар (1 арын).
Хойну электри-биле кыргыырын организастаарында чаа арга (1 арын).
ПАРТИЯ АМЫДЫРАЛЫ.
В. Тойлуг-оол. — Партия өөредилгезиниң баштайгы түннели (2 арын).
Т. Бегзи.—Мал ажылынга кичээнгей салыр (2 арын).
Г. Степанов. — Бодувустуң төрээн хоорайывысты чаагайжыдаалыңар (2 арын).
Коммунизмниң улуг тудуглары.
П. Титов. — Крымның ховулары бодунуң арнын өскертир (3 арын).
Ю. Павлов. — Кыдаттың көдээ ажыл-агыйы көдүрлүүшкүнде (4 арын).
Панчен-ламаның Мао Цзе-дунга телеграммазы (4 арын).
Кореяда болуушкуннар (4 арын).

Улустарның тайбыңче чайгылыш чок күзел-соруу

Улустарның тайбың дээш демисели өзүп, калбарып турар. Беш улуг күрүнелерниң аразында Тайбыңның Пактызын чарып, хол үжүү салыры дээш кампанияга чаа-чаа миллион-миллион кижилер катыжып кирип турар. Тайбың дээн чүс-чүс миллион демиселчилер Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң шиитпирлерин идепкейлии-биле деткивишаан, улустарның тайбыңга хажыш дивес күзел-соруун, дайын кыпсыкчыларының кем-буруулуг планнарын үзе тыртар дээн боттарының шиитпирлиин көргүзүп турар.

Тайбыңның Пактызын чарар дугайында кыйгырыгның адаанга чүгле Кыдат улус республикада безин 246 миллион кижи ат салган. Тайбыңга ынакшылдыг кыдат улус, кыйгырыгга адын салбышаан, америк-англи империалистериң агрессиязынга удур организастыг болгаш сырый катыжыышкынныг демисежип турар. Америк интервентилерге удур тайбыңга ынак корей улустуң хосталгалыг демиселинче кыдат улус тайбын дээш дузалап кирген. Тайбың дээш кыдат улус АКШ-тың империалистериниң чорудуп турары Японияның боо-чепсегленишкинин дүжүрери дээш шиитпирлиг демисежип турар. Америк-англи империалистериниң интервент шериглеринге удур кыдат болгаш корей улустарның маадырлыг демиселин бүгү бурунгаар депшилгелиг кижи-төрелгетен сагыш-сеткилинден деткип, хайгаарап турар.

Тайбыңның Пактызы дээш кампания улус демократиязының чурттарында бүгү улусчу характерлиг болу берген. Польшада, Чехословакияда, Болгарияда, Румынияда, Венгрияда болгаш Албанияда ол кыйгырыгның адаанга он-он миллион кижи холунуң үжүүн салган. Ук чурттарның улустары тайбын дээш чаңгыс эп-сеткил-биле турушпушаан, тайбың социалистиг тургузуушкуннуң планнарын чедиишкинниг боттандырар дээш боттарының демиселин күштелдирип турарлар.

Делегейниң эрткен дайынынга эң улуг когаралдарга таварышкан Европаның улустары тайбың дээш, Барыын Германияны катап боо-чепсеглээринге болгаш фашистиг армияны катап тургузарынга удур шиитпирлиг демисежип турар. Американың болгаш Барыын Германияның империалистериниң кем-буруулуг сулчээзинге удур ажылчы чоннарның өзүп турар сырый катыжыышкыны Германияның боо-чепсегленишкинин дүжүрерине удурланган ажылчыннарның Европага болган конференциязын чыылдыганынга тодаргай илереен. Чаңгыс-аай, хамаарышпас, демократтыг, тайбыңга ынак Германия дээш демиселге делегейниң бүгү улустарынга деткидип турарын Германияның демократтыг болгаш бурунгаар депшилгелиг күштери хүн келген дудум улам медереп билип турар. Ооң-биле кады, Германияның мурнакчы кижилери Европага болгаш бүгү делегейге тайбыңны камгалап алырынга боттарының улуг харыысалгалыын билип турарлар.

Германияның демократтыг республиказының тургустунганы-биле чергелештир чоруткан байырлыг телеграммазынга эш Сталин мынча деп бижээн: «Сөөлгү дайынга герман болгаш совет улустар эң улуг когаралдыг болган дээрзин, делегейге ужур-дузалыг улуг акцияларны кылырынга ол ийи улустар Европада эң улуг шинээлиг болуп турар деп чүвени ук дайынның дуржулгазы көргүскен. Бир эвес ол ийи улустар, хандыг күзениишкин-биле дайылдажып турган ийик, тайбың дээш база ындыг күзениишкин-биле демисежир шиитпирлиг болур болза, Европага тайбын хандыртынган деп санап болур» — деп И. В. Сталиниң ол сөстери чаңгыс-аай, демократтыг, тайбыңга ынак Германия дээн демиселчилериң күрелтеринге оларның боттарының күжүнге, тайбыңны камгалап алыр, бодунуң чурттунуң тайбың демократтыг хөгжүлдезин хандырар аргалыынга быжыг бүзүрелди берген.

Немец улустуң тайбыңга ынак күзел-соруунуң чидиг илерелгези болза барыын талакы күрүнелериң кем-буруулуг агрессчи политиказынга удур демиселдиң демдээниң адаа-биле бүгү Германияда эртип турар улустуң санал-онал алыышкыны болур.

Барыын Германияны катап чепсеглээри, ону агрессчи Соңгу-Атлантика блоктуң хол шериг баазазы кылдыр хуулдурары немец улустуң амыдырал рге-ажыктарынга үндезини-биле чөрүшлек-тир деп чүвеге Барыын Германияның чурттакчы чону боттарының караа-биле бүзүреп турарлар. Америк-англи империалистериниң боттандырып турары Барыын Германияны катап чепсеглээри болза Европага дайын-одаан тургузар, Барыын Германияны америк империализмниң кол плацдармы кылдыр, а немец улусту үгер-боо эьди кылдыр хуулдурар дээни ол-дур. Барыын Германияны катап чепсеглээри дайынны ханчаар-даа аажок хөй ажык-кончаа бээр чүүл кылдыр көрүп турар америк англи, француз база немец миллионерлериң болгаш миллиардерлериң ирип бәйыырының сорулгалары-биле чорутунуп турар. Катап чепсеглээшкин Германияның ажылчы чоннарынга бо хүн ашты болгаш түрегелди, а даартэ ядаралды, материалдыг үрегелдерни болгаш өлүмнү эккээр. Улустуң санал-оналын алыры дээш шимчээшкиниң чогум-на Барыын Германияга төрүтүнгени ынчангаш таварылга эвес.

Чалча бонн чазактың болгаш эжелеп-чагырган америк-англи эрге-чагырганың талазындан кадыг-дошкун шаажылалдар болгаш террор үргүлчү болуп турда безин, улустуң санал-оналын алыры дээш шимчээшкин Барыын Германияда улам калбарып турар деп чүвени хөй санныг чижектер херечилеп турар. Четче эвес медээлерни ёзугаар алырга, Барыын Германияга болгаш Барыын Берлинге улустуң санал-онал алыышкынынга мынчага дээр киришкен бүгү кижилериң 90 ажыг хуузу катап чепсеглээшкинге удур болганнар болгаш 1951 чылда Германия-биле тайбыңның керээзин чарар херек дээннер.

Германияның демократтыг республиказынга июньниң 3-тен 5-ке чедир болуп эрткен улустуң санал-онал алыышкыны немец улустуң тайбыңга чүткүлдүг күзел-соруунуң күчүлүг демонстрациязы болган. Ук бадылаашкынга бадылаар эргелиг бүгү чоннуң 99-тан ажыг хуузу киришкен. «Германияны катап чепсеглээринге удур болгаш Германия-биле 1951 чылда тайбыңның керээзин чарар дээр силер бе» деп айтырыгга бадылаашкынга киришкеннериң 96 хире хуузу «Ийе» деп харыылаан.

Германияга улустуң санал-онал алыышкынының чедиишкини — тайбың дээш демиселдиң ниити хөрээнге немец улустуң улуг салыышкыны. Барыын Германияны катап чепсеглээринге миллион-миллион кижилериң чаңгыс эп-сеткил-биле удур бадылааны — дайынның америк-англи кыпсыкчыларының кем-буруулуг планнарынга чаа согуг.

Италияда, Францияда, Англияда, Австрияда болгаш өске-даа капиталистиг чурттарда, тайбың талалакчыларынга удур кадыг-дошкун шаажылалдар болуп турза-даа, бөдүүн кижилериң улам хөй-хөй саны боттарының үнүн тайбың кыгалалынга кадып турар.

Агрессчи политикага удур, Кореяда дээрбечи дайынны соксадыры болгаш Германия-биле-даа, Япония-биле-даа тайбыңның керээлерин чарары дээн улус массаларның шимчээшкиннериниң дугайында хөй санныг медээлер Катышкан Штаттардан болгаш Англиядан кээп турар. Колонияларның болгаш хамаарылгалыг чурттарның улустары империалистиг дарлалга удур, национал хамаарышпас чорук, тайбың болгаш демократия дээш улам идепкейлиг демисежип турар.

Тайбыңның дайзыннары, кижи-төрелгетеннің дайзыннары чеже-даа араатанзып кедереп турза, амгы үениң күчүлүг шимчээшкини — тайбың камгалалының бүгү-улусчу шимчээшкини бүгү чурттарда ак-сеткилдиг чүс-чүс миллион кижилерни бодунуң тугунуң адаанга чыгышаан, үзүк чок өзүп турар. Тайбыңның Пактызын чарып, хол үжүү салыры дээн кампанияның баштайгы түннелдери безин ук шимчээшкинниң чүгле канчаардаа аажок калбарыышкынын херечилеп турар эвес, харын ооң өскен организастыг чоруунуң дугайын херечилеп турар.

Тайбыңның күштери Совет Эвилелиниң нүүрүнде болгаш Совет Эвилелиниң баштап турары демократияның болгаш социализмниң улуг лагериниң нүүрүнде шынчы, хажыш дивес чөленгиштиг. Дайынны болдурбазының болгаш тайбыңны камгалаарының Совет Эвилелиниң могаг-шылаг чок чорудуп турар сталинчы политиказын, улустар аразынга эп-найыралдың болгаш кады-ажылдажылганың ол политиказын чер бөмбүрзээниң чурттакчы чоннарының мырыңай оран чок хөй кезии деткип турар.

Тайбың дээш демиселчилер боттарының улуг болгаш шынныг хөрээниң тиилээринге быжыы-биле бүзүрелдиг. Бүгү телегейге тайбың дээш улам идепкейлиг болгаш кызымак демиселге оларны мерген угаанныг сталинчы сөстер сорук киирип турар. «Бир-эвес улустар тайбыңны камгалап алырының хөрээн боттарының холунга алгаш, ону туюлунга чедир камгалаар болза, тайбың камгалатынган болгаш быжыккан турар».

Дайын кыпсыкчыларының димзениишкиннерин тайбыңга ынакшылдыг улустар серемчилелдиг хайгаарап, тайбыңны камгалап алырының хөрээн боттарының холунга улам шиитпирлиг ап турарлар. Тайбыңны камгалаары делегейниң бүгү улустарының хөрөө деп чүвени олар улам ханы медереп билип турар. Тайбың дээш, кижи-төрелгетенниң келир үези дээш тулчуушкун бүгү делегейнии болур ужурлуг болгаш ол ыяавыла удуп алдынар. Хосталгага ынакшылдыг бүгү улустарның чаныш-сыныш чок күзел-соруу ындыг.

(«Правданың күрүүку чүүлү).

Совет эвилелинде

Волга-Доннуң каналында херекселдернин эптеп чыышкыны

Волга-Дон каналының дуртунуң чүс километр бүрүзүнде-ле, база Цимлянскаяның суг күжү-биле ажылдаар электри станциязының шөлүнде суг техниказының эң нарын херекселдерин тургузары эгелей берген. Каналдың шлюзтарында хөй-хөй тонна хемчээлдиг хаалгаларны, өске-даа он-он механизмнерни, камгалакчыларны эптеп, чыып тургузар деп турар.

СЭТА-нын корреспондентизи-биле беседазынга «суг техниказын эптеп чыыр» трестиниң даргазының медээлээни болза:

—Каналдың тудуунда трестиниң кашкаш чүс чыыкчы-эптенчилери ажылдап турар. Ол болза, Волгадан Донче суг оруун ажыдып кылып турар тудугжуларның ханчаар-даа аажок улуг күш-ажылын доозар тускай эртемниглериниң чүгле баштайгы отряды-дыр. Эптеп, чыыр ажылдың түлүктээшкинниг үезинде маңаа машиналар болгаш механизмнер тургузукчуларының саны бир муң беш чүс кижи болур.

Волга-Дон каналының шөлүнче херекселдер үзүктел чок кээп турар. Машиналарның баштайгы бөлүүн Ленинградтың Киров аттыг заводу болгаш Ново-Краматорскиниң Сталин аттыг заводу чоруткан. Ам бо үеде баштайгы кезектерниң белеткелиниң эптеп, чыыр ажылы чоруп турар.

Цимлянскаяның суг белдиринде ажылдың фронтузу улам-на калбарып турар. Ам бо үеде суг күжү-биле ажылдаар электри станциязының бажыңында станцияның бир кезек бөлүк херекселдерин эптеп, чыыр ажыл эгелээн. Июнь айда суг турбиназының бирги статорун тургузар шөлдү белеткээр ажыл бар.

Эптеп, чыыр ажылдың калбарганының ужурунда хөй санныг боду чоруур көдүртүр машиналар хереглетинип турар. Трестиң конструкторлары уралдың машина заводунуң тускай эртемниглери-биле кады бир черден бир черже дүрген шимчеп чоруп шыдаар болгаш 40 тонна чүүктү көдүрүп шыдаар техникти чогаадып кылырын өгеөөй.

(СЭТА).

Дужут ажаап алыышкынынга чаа каадырлар

Көдээ ажыл-агый механизациязының школаларынга болгаш МТС-териң курстарынга кышкы үеде ялаан каш чүс муң чаа трактористерни белеткээн, ооң иштинде дизельдиг болгаш илчирбелиг дугуйлуг тракторлар чорудукчуларының улуг отряды бар. Ам, бүгү сезоннуң дургузунда ховуларга тракторларның ийи ээлчеглиг ажылын хандырары-биле немелде механизаторларның өөредилгезин чорудуп турар.

Трактористерни чаңгыс чаңгыстап өөредир арганы калбарып-биле бирле дугаар эгелеп турар. Прицепщикте идепкейлиг ажылдап турар колхозчуларны машиналар чорударынга дуржулгалыг трактористер өөредип турар.

Көдээ ажыл-агый механизациязының школалары дужут ажаап алыышкынынга он-он муң чаа комбайнёрларны белеткээн. Мурнуу районнарының дыка хөй школаларынга доозуп үнүүшкүннер болган. Чаа комбайнёрлар баар черлеринге барып, машиналарны хүлээп алганнар.

Ажаап алыышкын сезонунга таварыштыр 20 муң ажыг механиктер — ажаап алыышкынның нарын машиналарынга, боду чоруур комбайннарга ажылдаар комбайнёрлар өөредилгезин доозуп турар. Механик комбайнёрларны эң эки дуржулгалыг трактористериниң болгаш чолаачыларының иштинден белеткеп турар.

Көдээ ажыл-агый механизациязының школалары чайгы үеде хендир ажаар комбайннарның, күчүлүг үш одуруглуг свекла ажаар комбайннарның болгаш техниктиг культурлар ажаап алыр өске-даа машиналарның чорудукчуларын белеткээр.

(СЭТА).

Хойну электри-биле кыргыырын организастаарында чаа арга

АЛМА-АТА. Алма-Атин областың Кастек совхозу хой кыргыышкынын доосканн. Дүктү күрүнеге хуусаа бетинде дужааган. Электри-биле кыргыышкын агрегаттарын ажыглап чорутканы малчыннарның күш-ажылының бүдүрүкчүлүүн үш катап көдүрген болгаш бир хойдан ортумаа-биле 300 грамм дүк кыргып алыр арганы берген. Хол-биле кыргыышкын үезинде болур чидириглерни узуткаанындан он-он муң килограмм дүктү камнап алган.

Совхозтуң улуг механиги эш Дубненконуң болгаш кыргыышкын мастери эш Дуболазованың саналы-биле ажылды организастаарының чаа схемазын боттандырган. Мурнунда электри-биле хой кыргыышкынын беш кезек фермага чорудуп турган. Бо чылын бо ажылды чаңгыс черге мөөңнээн 54 машиналарлыг агрегатты тургускан.

Электри-биле кыргылганы ынчаар организастааны мурнунда 105 кижи ажылдап турганындан ам 50 кижи ажылдап турар апарган. Моористериниң, слесарьларының болгаш электри кыргыышкынының пунктулар эргелекчилериниң саны беш катап кызырылган, дүк дыгып савалаарларның, сортулаарларының, дезинфицилериниң болгаш өске-даа ажылдакчыларның талазы-биле негелде ийи катап эвээжээн. Ооң түннелинде аарсаар чарыгдалдар дыка кудулаан.

Электри-биле кыргыышкынны организастаанының чаа дуржулгазын республиканың өске-даа областарының совхозтары ажыглап турар. Бо чорук күрүнеге муң-муң рубльди камнап алыр арганы берип турар.

Колхоз тудуунда

Тудуг ажылының темпизин дүргедедир

Чөөн-Хемчик районнуң колхозтары чуртталганың, культура-амыдыралдың, бүдүрүлгениң болгаш мал кажааларының тудуунуң талазы-биле бо чылын улуг ажылдарны күүседир ужурлуг.

Бо чылдың тудуг планы «Коммунизмче орук», «Искра», Калинин аттыг колхозтарда чүгээр эки күүсетинип турар. Чижээ, «Коммунизмче орук» колхоз (даргазы эш Настык-Доржу тудуг бригадири эш Санчыжап) 1951 чылда чуртталганың 20 бажыңнарын тудар планныг тургаш, 21 бажыңнарны тудуп доосканн. Калинин аттыг колхоз (даргазы эш Токтугу, тудуг бригадири эш Седен) чуртталганың 14 бажыңнарын тудар планындан 8 бажыңнарны тудуп доосканн. Ам дөрт бажыңны тудуп доозарынга чоокшулап турар.

Ындыг болза-даа, районнуң колхозтарының хөй кезиинде тудуг ажылы оожум темпилиг чоруп турар. Колхозтар бо чылдың чаа тудугларынга хереглээри-биле белеткээн 12549 кубометр тудуг ыяжындан тудуг шөлдеринде чүгле 1730 кубометрни сөөртүп эккеп алган. Оон артканы тайгада чытпышаан. Баян-Тала сумузунда «Октябрь 30 чыл ою» колхоз (даргазы эш Михайлов) Хөндергей сумузунда «Кызыл Партизан» колхоз даргазы (эш Тодаштай), Хорум-Даг сумузунда Жданов аттыг колхоз (даргазы эш Кызыл-оол) тудуг ыяжын сөөртүр талазы-биле онза багай ажылдап турар. Тууйбу, саман белеткелинге чаңгыс-даа колхоз эгелеп кирбээн. Ынчангаш колхозтарда тудуглар кедергей оожум темпи-биле чоруп турар.

Колхозтарга тудуг программазын чогуур өйүнде күүседирин чеьдип алыры-биле ВКП(б) райкому, райкүүском колхозтар тудуун оперативтиг удуртуп, тудугларның темпизин дүргедедиринче кичээнгей салыры чугула.

А.БИЧЕ-ООЛ.

Кызымак тудугжу

Т. Дамбыраң болза, бызаңчы мергежилдиг, ол ажылга улуг сонуургалдыг. Ол болза, Улуг-Хем районнуң «Искра» көдээ ажыл-агый артелиниң идепкейлиг колхозчуларының бирээзи. Бүдүрүлге тудугларын, чурттарга бажыңнарын тудуп тургузарынга ол кырган-даа болза, улуг ажыл-үүлени кылган, хүн-бүрүделе тудуг ажылының нормазын 150—200 хуу күүседип турар. Эрткен чылын эш Дамбыраң 420 күш-хүнүн ажылдап алган.

Эш Дамбыраң болза, хөй-ниитиниң ажылындан чыъдып калбайн турар. Ол болза, ВКП(б) кежигүнү, партия эге организациязының даалгазын ёзугаар тудуг бригадазында агитатор болуп турар. Колхозчу тудугларны калбартыры дээш кызымак ажылдап келген эш Дамбыраң ВКП(б) обкомунуң болгаш область Совединиң күүсекчи комитединиң хүндүлел бижии-биле шаннаткан.

Т. КОНГАР.

Колхоз сууру өзүп турар

Чаа-Хөл районнуң Бай-Булуң колхозтуң сууру шапкыны-биле өзүп турар.

Сөөлгү үеде колхоз суурунга 5 чурттарга бажыңнарын немей туткан болгаш өске-даа тудуглар сайзырап турар.

Колхозтуң доктаамал тудуг бригадазында 29 бызаңчылар үргүлчү ажылдап турар болгаш оларның аразында Ишкин, Танов, Кызыл-оол олар хүн нормазын 150 хуу күүседип турарлар.

А. ЧАМБАЛ.

Малчыннар сөзүн эзлеп турар

Барыын-Хемчик районнуң Хөнделенде «Тиилелге» колхозтуң малчыннары малдың чаш төлүн менди доруктуруп турар. Чылгычылар Сегбе, Делег олар чылгыны одарга доктаамал кадарып, манаа турар. Бо чазын төрээн 62 белерден 62 баш кулунну бүрүн камгалап алган.

Колхозчу малчыннар малдың чаш төлүн хорамча чокка өстүрер талазы-биле социалистиг чарыштың хүлээлгелерин алган. Инек кадарчызы Дажы төрээн 12 инектен 12 баш бызааны, хойжу Бегзим-оол 220 баш хойдан 223 хураганнарны, Биче-оол 113 баш төрээн өскүлерден 117 баш анайларны чидириг чокка менди ап, өстүрүп турар. Олар чайгы үеде малды улам-на семис шыырак кылдыр одарладыр дээш онза сагыш салып турар.

Х. ДОРЖУ.

Колхозчу инекчи

Тес-Хем районда Ленин аттыг колхозтуң кежигүнү эш Биче-оол колхозтуң инек малында ажылдап турар. Ол хүлээлгени ийи чыл ажыр эки күүседип келген болгаш эш Биче-оолдуң малдаан инээнден когарал болбаан.

Эрткен кыжын малдың ажаалгазын эки таарыштырып, эш Биче-оол боду мал кажаазынга төгер 13 тонна хургаг өдекти белүп, малдың турар черин үргүлчү хургаг тургускан.

Чүгле малды менди чыл ажырарынче сагыш салган эвес, а ооң чаш төлүн бүрүн ап, ону доруктурарынче улуг күштү үндүрүп келген. Эш Биче-оол бо чылын төрээн 18 инектен 18 бызааларны камгалап доруктурган. Ооң малдаан 58 баш инек малы күш талазы-биле эки семис болуп турар.

Ч. КҮРЗҮҮ.

Ниитинин малының өзүлдези дээш

Чөөн-Хемчик районда Ленин аттыг колхозтуң хойжузу О. Чүлдүм ниитинин малының өзүлдези дээш кызымаа-биле ажылдап, чаш малды бүрүнү-биле камгалап ап турар. Бо чазын төрээн 229 хойдан 229 хураганнарны чидириг чок камгалап алган.

Эш О. Чүлдүм ам хоюн эки оттуг черлерде одарладып, оларның одарын болгаш сугадын таарыштыр кадарып турар.

О. ОЧУР-ООЛ.

Чаа чээшкиниң чедиишкинин быжыглаар

Совет чазактың үндүргени ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң чаа чээшкини чедиишкинниг таратынган.

ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын моон сонгаар сайзырадырынга, коммунизмниң улуг тудуглары — Волга хемде Куйбышевтиң болгаш Сталинградтың суг күжү-биле ажылдаар электри станцияларын, Днепр хемде Каховканың суг күжү-биле ажылдаар электри станциязын, Кол Туркмен, Мурнуу- Украин болгаш Соңгу-Крым каналдарының тудугларын акшаландырарынга чоннуң хөренгизин кириштирер сорулгалыг чаа чээли үндүргенин совет улус изиг-биле уктуп хүлээп алган. Майның 4-те үндүрген үжен миллиард рубль түнүүг чээшкин май 15-те 34 миллиард 5 миллион түңге таратынган.

Совет кижилер болза, бодунуң адаа-чуртунуң изиг патриоттары. Олар боттарының күрүнезиниң чечектелишкининге улуг сонуургалдыг болгаш бодунуң күш-ажылы-биле-даа, акша хөренгизиниң чээшкини-биле-даа күрүнени деткиирин боттарының алдарлыг хүлээлгези деп олар санап турарлар. Бодунуң күрүнезинге берген чээшкин болза, чаа-чаа фабрикалар, заводтар, эмнелгелер, санаторийлер, школалар болгаш техникумнар, өскүрлер тударынга ажыглатынар деп чүвени олар көнчуг эки билирлер.

Тыва автономнуг областың ажылчы чоннары база-ла чээшкинге мурнакчы бижиткеннер. Ажылчыннар болгаш албан-хаакчыттар колдуунда-ла бир айның шалыңындан хойну чээшкинге бижиткен.

Бистиң областың көдээ колхозчу араттары болгаш тараачыннары чээшкинге дыкка хөй түннерни бижиткеш облигациязын туда адып алганнар. Көдээге бижиткен чээшкин бижидилгезиниң бүгү түнүнүң 72,2 хуузун туда садып алган, а Тес-Хем болгаш Эрзин районнарының көдээ ажылчы араттары болгаш тараачыннары бүгү бижидилгезин туда садып алганнар.

Чээшкинге бүгү кижилерни чүгле хаара тудар эвес, бижидилгениң чедиишкиннинг түннелдерин быжыглаар, ооң бюджетке бүрүн болгаш чогуур үезинде киреринин хандырары, облигацин саңажылгазы-биле холбашкан бүгү документилерни шын кылыры база чугула ажылдың бирээзи болур. Ол болза, бүгү саң-хөө органнарының, ажаалга кассаларының, күрүне чээшкининге болгаш ажаалга хөрөөнге дузалаар комиссияларының эң чугула сорулгазы болур болгаш чээшкининиң чедиишкини болза, ооң адашазын хөрек кырында бюджетке киирип турарындай хамаарыкты.

Саң-хөө органнары болгаш күрүне чээшкининге дузалаар комиссиялар бүдүрүлге, албан организация черлериниң бухгалтерлери чээшкин-биле холбашкан санажылганы, ооң документилерин шын кылып турарын, акшаны күрүне банкызынче чогуур өйүнде шилчидип турарын үргүлчү хынаар хүлээлгелиг. Албан организация, ажыл-агый, үлетпүр бүдүрүлге черлериниң ажылчыннарының болгаш албан-хаакчыттарының составының өскерилгезин саң-хөө органнары хайгаарап турар болгаш коллективтиң чаа составы чээшкинге бижиткен турарын хандырар ужурлуг. Ажылчын азы албан-хаакчыт кижи кандыг бир чылдагаан-биле өске черге ажылдай берген болза, ол кижи бижидилгезин чаа ажылдаан черинге катап тургузуп алырын чеьдип алыр херек.

Дузалаар комиссияларның ажыл чорудулгазының чедиишкининиң үндезини болза, оларның составының ажылдап билири болур. Албан организация болгаш бүдүрүлге черлеринде профвилелдериниң месткомнары дузалаар комиссияларның ажылын эки-жидер, ооң составын эң эки кижилер-биле быжыглаар болгаш чээли тарадылгазы-биле холбашкан бүгү ажылдарны эки-жидер дугайында хемчеглерни алыры чугула.

Көдээ черлерде чээшкиниң акша чыылдазын чорудары эң чугула ажылдың бирээзи. Чамдык районнарның талазы-биле көдээ черлерде акша чыылдазы элээн хожудап турар. Тере-Хөл районда бижиткен бүгү түннүг бо хүнге чедир чүгле 36 хуузу, Бии-Хем районда 47,3 хуузу, Бай-Тайга районда 51,7 хуузу, Таңды районда 53,8 хуузу чыгдынган болуп турар.

Саң-хөө органнары, ажаалга кассалары, көдээ (суму) Советтери, оларның төлээлери болгаш үндүрүг агентилери чээшкинниң көдээде ашка чыылдазын дүрген доозар дээш бүгү-ле болдупар хемчеглерни алыр ужурлуг.

Чээшкиниң түннелдерин быжыглаарынга санажылганы шын организастааары бирги черге ужур-дузалыг. Чээшкинден кирген рубльди бичии-даа саадатпайн күрүне бюджединге киирер, бодунуң бижиткен чээшкинин бүрүн төлеп каан кижилерге облигациязын чогуур өйүнде бээри чугула.

Чээшкинге бижиткен бүгү түннер бюджетке киреринин бүрүн хандырар дээш райкүүскомнардан эгелээш черчер Советтери бүгү хемчеглерни алыр ужурлуг.

Д. ЗАЙЦЕВ.

ПАРТИЯ АМЫДЫРАЛЫ

Партия өөредилгезиниң баштайгы түңнели

Партияның политшколазының өөредилгези программа ёзугаар ийи чылда үргүлчүлеп келген. Улуг-Хем районуң «Кызыл тук» колхозта политшкола өөредилгезин дооскаш, майның 25—27 хүннеринде түңнел кичээлдерни кылган. Аңаа политшколаның дыңнакчылары барык-ла шупту киришкен.

Пропагандист эш Чүлдүм дыңнакчылар-биле беседаны чорударының мурнуу чарында өөренип эрткен темаларның катаптаашкынын болгаш консультацияны чоруткан. Өөренип эрткен чүүлдерге айтырыгларны пропагандист баш бурунгаар планнап алгаш, дыңнакчыларга айтырыг салырга, оларның хөй нуруузу эки-тура-биле харыылап турган.

Политшколаның дыңнакчылары — Дандар-оол, Даваа-Доржу, Ыңаа, Сандан-оол, Көшкендей олар салган айтырыгларга торулбайн, билигли-биле харыылап турган. Ынчангаш олар өөренген чүүлдерге эки болгаш кончуг эки демдектерни чеьдип алган.

Дыңнакчылар Бады-Доржу, Торай олар политшколаның кичээлдерин өлзөн хөй үзүп турганының ужурундан көшкак өөренгенин көргүскен. Пропагандист эш Чүлдүм политшколаның өөредилгезиниң ниити түңнелин дыңнакчыларга дыңнаткан. Өөренип эрткен чүүлдерни дыңнакчылар үргүлчү катаптап, номчуп чоруурун пропагандист оларга сүмелээн. Келир күстен эгелээш И. В. Сталинның допчу биографиязын өөренир.

Районнуң өске-даа колхозтарында политшколалар түңнел кичээлдерин чорудуп, өөредилге түңнелин кылып турар. Ленин аттыг, «Свобода труда». Калинин аттыг колхозтарда политшколалар өөредилгезин дооскаш, ооң катаптаашкынын чоруткан.

В. ТОЙЛУГ-ООЛ.

Мал ажылынга кичээнгей салыр

Бистиң областың көдээ ажыл-агыйының кол адыры болза, колхозтарда, совхозтарда ниитиниң мал ажылын, ооң продуктулуун бедидериниң сорулгазы болур. Ол улуг сорулганы Чаа-Хөл районда партия организациялары ханызыбиле билип, бо чылын малдың баш санын болгаш ооң продукциязын бедидериниң дугайында кол кичээнгейин салып турар. Эрткен чылын малга чемнер белеткелин колхозтар 102 хуу күүсеткен болгаш силос салыышкынын – 265 хуу күүседип алган. Ол ышкаш кышкы белеткелди баш удур чоруткаш, мал кажааларын болгаш өдек бөлүүшкүнүн чогуур өйүнде дооскан. Районнуң партия организациялары малчыннарны таарыштырып, эң эки идепкейлиг кижилерни мал кадарчыларынга киирген, ол сорулгабиле колхозтарның ниитилештирген мал ажылынга коммунистерниң 25 хуузун киирген болгаш оларның харыысалгазын дыка бедиткен.

Колхозтарның ниитилештирген мал ажылының ферма эргелекчилериндe коммунистерниң удуртулгазын күштелдирбишаан, мал ажылдакчы бүрүзүнүн хүлээлгезин тустус таарыштыр тургузуп, кижи бүрүзү кандыг бир ажылды күүседир кылдыр онаатан.

ВКП(б) райкому, ооң бюрозу районда мал ажылын хөгжүдерин экижидер хемчеглер талазы-биле айтырыгларны сес удаа чугаалажып көрген. Ол ышкаш пленумга 1 удаа, район Соведениң сессиязынга 1 удаа көрүп, тодаргай доктаалдарны үндүргүлээн. Бо хемчеглерниң түңнелинде колхозтарда ниитилештирген мал ажылы хүн-бүрү өзүлделиг болуп, ооң чаш төлү эрткен чылдан дыка бедик көргүзүглер иг болган. Чижээ, эрткен чылын мал чаш төлү 92 хуу камгалатынып турганындан бо чылын 97,5 хуу болуп турары маргылдаа чок барымдаа болур.

Ниитиниң мал ажылын хөгжүдер талазы-биле мурнакчы колхозтар районда дыка хөй. Кызыл-Таг сумузунда „Бурунгаар“ колхоз мал чаш төлүн бүрүн камгалап алган. Ол, районда мал ажылын хөгжүдер талазы-биле эң мурнакчы колхозтуң бирээзи болуп турар. Колхозтуң малчыннары алган хүлээлгелерин алдарлыг күүседип турар.

Кара-Тал сумузунда „Победа“ колхозтуң хойжузу коммунист эш Сертип 109 баш хойдан 110 баш хураганны, өшкү кадарчызы эш Казанай 80 баш өшкүден 82 баш анайны камгалап алган. Комсомолчу чылгычы эш Төре 55 беден 55 баш кулунну бүрүн камгалап алган.

Ак-Туруг сумузунда Ленин аттыг колхозтуң хойжузу эш Кызыл-оол төрээн 100 баш хойдан 105 баш хураганны алган, ол ышкаш Сталин аттыг колхозтуң чылгычызы эш Кулча 38 беден 38 баш кулунну бүрүн доруктурган. Оон-даа хөй мурнакчылар дыка хөй болуп турар.

Районнуң тускай эртемниглери бо чылын мал ажылын хөгжүдер талазы-биле ажыл-ишчизи мурнуку чылдардан экижээн. Районнуң көдээ ажыл-агый килдизиниң кол зоотехниги эш Меренкова чоннуң ортузунга ак-сеткилдиг күш-ажылбиле чонга мактаып турар. Ол ышкаш участок зоотехниктери эштер Өлзей, Кызыл-оол олар база-ла багай эвес ажылдап турарлар.

Амгы үеде мал өстүрериниң кол сууру болур малга быжыг чем суурну тургузарының белеткелинче колхозтар кирип, малга бүрүн четчир чем белеткелиниң планын күүседиринге онза кичээнгей салып турар.

Районнуң бүгү малчыннары алган хүлээлгелерин эрестиг күүседир дээш бүгү күжүн бээринге белен болгаш алдарлыы-биле күүседип шыдаарлар.

Т. БЕГЗИ,
ВКП(б) Чаа-Хөл райкомунуң секретари.

Суму Соведениң сессиязы

Чөөн-Хемчик районнуң Хорум-Даг суму Соведениң чоокта чаа болган үшкү сессиязынга ол сумуда Жданов аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң часкы тарылгазының эрткен түңнелдериниң дугайында колхоз даргазы эш Кызыл-оолдуң илеткелин дыңнал чугаалашкан.

Жданов аттыг колхоз 1951 чылда часкы тарылганы эки шынарлыг эртирип, тарылганың ниити планын 104 хуу, ооң иштинде кызыл-тас тарылгазының планын 114 хуу күүсеткен. Часкы тарылга үезинде ховунуң ийи бригадазын тургускан турган. Ооң иштинде эш Чүлдүм даргалаан бир дугаар бригада тарылганы эки шынарлыг дооскан. Ол бригада тарылганы эгелээриниң мурнунда 8000 метр дуртуг чаа суттарылга бугазын каскан, 795 метр дуртуг эрги буганы аъштап септээн болгаш 57 га черни суттарган. 30 га черниң хараганын арыглап аштаан.

Колхозка ажылдап турган МТС-тиң бригадазы бо чылын эки ажылдаакын сессия демдеглээн.

Колхозчулар Чадамба, Ичин-Хорлуу, Отунай олар часкы тарылга үезинде кызымакай ажылдап, хүн-бүрүнүң үлүг нормазын 120-ден 140 хууга чедир күүседип турганнар.

Колхозтуң мурнундан тускай трактерист күрзу дооскан колхозчу кыстар Дадар-Кыс, Хандываа олар тускай эртеминге мергежилдиин тарылга үезинде көргүскеннер.

Үстүнде чедиишкиниг ажылдар-биле кады колхоз баштаар черинiң болгаш суму Соведениң күүсекомунуң ажылында улуг четпестер турганын болгаш ам-даа барын сессияның киржикчилери илереткен. Чамдык Бады-Лама, Дилгижек, Бадан ышкаш колхозчулар тарылганың изиг үезинде кымдан-даа чеш-шээрел чокка Барыын-Хемчик райондан бээр бир недель ажыг амы-хууда чоруун кылып чорааннар. Ол дугайында оларның бригадири Делгер-оол кандыг-даа хемчег албаан.

Баштай тараан тараалар ам кидин-не үнүп турда оларның ажаалга камгалалы кончуг багай. Баштай тараан Шеминде тараа ортузундан колхозтуң хоюн чогуур өйүнде үндүрбээн.

Оон ыңай сиген шөлү база-ла ындыг байдалдыг турар. Колхозтуң кол сиген кезер шөлү Терек-бажының улуг шөлүнүң шыгында болгаш Хорум-Даг-ның сиген шөлүнде колхозтуң чылгызы инээ болгаш хоюнуң чамдыызы одарлавышаан турган.

Тарылга кампаниязы дооску бээрге колхоз баштаар чери-даа, суму Соведи-даа өске ажылдарны үтүпкаш ооңгуртай бергенин сессияның киржикчилери чидин-биле шүгүмчүлээннер. Сиген шөлдерин аштап сайзырадыр, суттарар болгаш малды организастыг тайгаладып семиртир ажылдарны соңгаарладып турары шын эвес деп сессия демдеглээн.

Үстүнде четпестерни чоокку үеде чайладыр дугайында сессия тодаргай шиитпирни үндүрген.

И. КОНГАР.

Херээженнериң школага шефи

Чаа өөредилге чылынга уткуштур Сүт Хөл районуң Алдан-Маадыр сумузунуң эге школазының септелгезин чорударынга 4 хонук дургузунда шеф болган. Ол шефке Ичин-Норбу, Адыжок олар өң-не идепкейлиг ажылдаан.

Шефтиң киржикчилери интернаттың 5 өрээлдерин, школаның 3 класстарын чугайлап берген. Олар, башкылар чурттаар 4 өрээл бажыңны база чугайлаан. Ынчангаш херээженнер школага улуг дуза чедирген.

Бодувустуң төрээн хоорайывысты чаагайжыдаалыңар

☆

Г. СТЕПАНОВ,
ВКП(б) хооркомунуң секретари.

☆

Ажылчы чоннарның амыдырал деңнелин бедидериниң талазы-биле партияның болгаш чазактың хемчеглериниң системазында чуртталга тудуушкуну, коммунал ажыл-агыйны хөгжүдери болгаш хоорайлар чаагайжыдары чугула черни эжелеп турар.

Эш Сталинның чугаалап турары: «Бо үедеги ажылчын, бистиң совет ажылчын бодунуң материалдыг болгаш культурлуг негелдезиниң, аъш-чем хандырылгазының талазы-биле, чуртталга талазы-биле, культурлуг болгаш өскедаа негелделер хандырылгазының талазы-биле хандыртынган турарын күзеп турар. Ажылчын ону алыр эргелиг болгаш аңаа бо байдалдарны хандырып бээр хүлээлгелиг бис». (И. В. Сталин Ленинизмниң айтырыглары, 11 дугаар үндүргени, арын 336).

Партия болгаш чазак улуг баштың-чының айтыышкынын амыдырал кырында хажык чок, чүткүлдүг боттандырып турар. Чүгле дайын сөөлүндеги бир дугаар беш чылда ажылчыннарның болгаш албан-хаакчыттарның орулгаларының ниити түңнели болгаш тараачыннарның орулгалары 1940 чылдың деннештирер өртектери-биле деңнээрге 1950 чылда 62 хуу өскен. Культур-чырыдылга албан черлериниң четкизи өзүп турар. Дайын сөөлүндеги беш чылда чуртталга тудуушкуну халбарган — ниитизи-биле 100 миллион дөрбелчин метр ажыг шөлдүг чуртталга бажыңнарын туткан болгаш катап тургускан. Оон аңгыда көдээ черлерге чуртталганың 2700 муң чурттаага бажыңнарын тургускан болгаш катап туткан.

Бистиң Совет Тывада тудуушкун ажылы калбарган, дайын сөөлүндеги беш чылда хоорайга болгаш областың суурларында ниити шөлү 34 муң дөрбелчин метр ажыг чуртталга бажыңнарын, көдээ черлерге 3740 бажыңнарны туткан.

Бистиң областың болгаш хоорайның ажыл-агый база культур тургузуунда чедиишкиннер болза аныяк Тыва область дугайында, ооң экономиказының культуразының дугайында ВКП(б) ТК-ның, совет чазактың доктаамал сагыш салыышкынының түңнелинде болдунар аргалыг болган.

Область төвү — Кызыл хоорайның тудуушкунунга болгаш чаагайжыдылгазынга капитал салыышкыны чыл келген тудум-на өзүп турар. Кыска хуусааның иштинде Кызыл хоорай чаартынган. Ийи, үш каът чаа бажыңнар, школаларның, уруглар садтарының, аалчы бажыңының чараш, чаа бажыңнары өскен, ногаанчыдылга талазы-биле дыка улуг ажылдарны чоруткан. Бо дээрге үгле эгези-дир, бүгү ажылчы чоннарга культура болгаш бай шыдалгыр байдалды тургузарынга хөй-хөй ажылдар ам-даа мурнувуста.

Тыва автономнуг областың төвү — Кызыл хоорайны чаагайжыдар дугайында партия болгаш чазак доктаамал сагыш салыышкынны салып турар. Ооң тодаргай чижээ болза, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң 1951, чылдың май 15-те доктаалы болур, бо доктаал-биле хоорайның тудуушкунунга, чаагайжыдылгазынга, национал театр, уруглар-ның музыка школазын, суг дамчыдылгазынга болгаш бугалаашкынга чаа-чаа дыка хөй хөреңгини берген.

Бо чылын сес аал ишти чурттаар чуртталганың 7 бажыңнарын, башкы училищезиниң бажыңын, үш каът албан черинiң бажыңын, чунар бажыңны, тудар, көдээ ажыл-агый техникумун болгаш өске-даа тудугларны калбарткан турар ужурлуг бис.

Хоорайны чаагайжыдарының херээн чүгле чаа бажыңнар тудары-биле шиитпирлеп болбас. Бо чылын орук тудуунуң хоорай ногаанчыдылгазының, чуртталга бажыңнар, херимнер септелгезиниң, хижи кылаштаар оруктар тудуушкунунуң, стадионну чедир тударының, культура-дыштанылга парказының чаагайжыдылгазының, Улуг-Хемниң эрик кыдынын чаагайжыдарының талазы-биле улуг ажыл төлевилетинген.

Бо талазы-биле чамдык ажылдар кылдынган. Бо чылдың чазынында 6 муң ыяштарны олурткан. Бүдүрүлгелерниң болгаш албан черлериниң, партия организацияларының чамдык удуртукчулары боттарының туруп турар девискээрлерин чаагайжыдар ажылды чоруткан. Областың партия школазының коллективи херим иштинде чимистиг ыяштарны, бажыңның Ленин кудумчуче талазынга ыяштарны олурткан, чараш херимни кылып, ооң иштинде үнүштериниң хүн-бүрүде суттарылгазын организастаан.

Күрбанкының область конторазының девискээринде эрткен чылын олурткан ыяштарны кичээнгейлиг ажаап турар. Ленин кудумчузунда хөй-хөй бажыңнарны будаан, херимнерни кылган.

Хоорайның коммунал ажыл-агый чери Ленин кудумчузунда бажыңнарның мурнунда херим кажааларын септээн. Орук тудуушкунунуң талазы-биле ажыл эгелээн. Сапог мастерскаязының, облпотребсоюзтуң автотранспорт конторазының болгаш аъш-чем комбинадының коллективтери орук тудуушкунунуң талазы-биле элээн каш воскресниктерни чоруткан. Чазын эрте хоорай ашталгазының, тудуг черинге даш сөөртүлгезиниң талазы-биле 2 воскресникти чоруткан.

Ындыг-даа болза, кылдынган ажыл дыка четпес, хоорай Соведениң III сессиязынга хоорай чаагайжыдарының талазы-биле бадылатынган хемчеглер күүсетинмейн турар. Бо сорулгага чазактың берген акшазын ажыглап турары багай. Хоорайның хөй-ниитилелин чаагайжыдылганың херээнге киириштирип турары кошкак.

Чаагайжыдылганың кол ажылының талазы-биле Ленин кудумчузун чаартып, чазап кылыр ажыл эгелетинмээн. Бо чылын маңаа элээн ажылдарны кылыр турган культура болгаш дыштаныл га парктан паром кежиинге чедир орук тудуушкунунга чуурган үүрмек даш хөй хереглетинип турар, ынчаарга даш чуурар машина ам-даа ажылдавайн турар, бажыңнар чаныңың херимнерин септээр, будуур, хүзүн немей 1000 санныг ыяш тарыыры негетинип турар.

1951 чылдың чазынында 6000 ажыг ыяштарны олурткан. Бо ам хиреде чогуур түңнелди бербээн. Багай ажаалгадан хөй ыяш өлген, херимнер чедишпес, суттарылгазын багай организастаан.

Хоорай Соведениң күүсекчи комитеди болгаш ооң коммунал ажыл-агый килдизи чаагайжыдылганың политиктиг чугулазын үнелен көрбээн, хоорайның чаагайжыдылгазының талазы-биле соңгукчуларның чагыгларын четпес күүседип турар.

Чаагайжыдылгага берген хөреңгилериниң шиңгээдилгези ооңум чоруп турар, бердинген 1.010 муң рубльден үгле 200 муңну шиңгээткен (дош буза депсиринге, чырыдылгага, септелге конторазының эргилде хөреңгилеринге болгаш оон-даа өске).

Кылган ажылдың шынары дыка куду, үр болбаанда буступ калыр (Кочетов кудумчузунда № 64, Ленин кудумчузунда № 19 бажыңнарның херим кажаалары, оларның кылганы техниктиг негелдени харыылап шыдавайн турар.

Хоорайның сан-хөө килдизи ол хемчеглерни чогуур үезинде хөреңгижитпейн турары чаагайжыдылгага улуг моондак болуп турар.

Хоорай Соведениң чаагайжыдылга болгаш коммунал ажыл-агый талазы-биле доктаамал комиссиязы (даргазы депутат эш Звонов) чаагайжыдылга талазы-биле чогуур хыналданы боттандырбайн турар, бо сорулганы күүседиринче ажылчы чоннарның эгелекчи саналын организаставаан.

Хоорай Соведениң күүсекчи комитединiң бо чылдың март, апрель айларда даш сөөртүр талазы-биле чоруткан воскресниктери организас чок эрткен. 5 муң дөрбелчин метр даш сөөртүр деп төлевилээнин 1,5 дөрбелчин метрни күүсеткен. Облпотребсоюзтуң транспорт конторазының, совхозтар трестизиниң автобаазазы, харылзааның транспорт конторазы, «Тыва алдын» трестизиниң транспорт конторазының, өске-даа черлериниң удуртукчулары воскресниктерге киржириңден ойталаан турган.

Хоорай Соведениң күүсекчи комитеди кудумчу комитеттериниң ажыл-чорудулгазын дыка четпес удуртуп турар, калбак масса чонну хоорайның чаагайжыдылгазының херээнге киириштирбейн турар.

Хоорайның коммунал ажыл-агый черинiң септелге конторазы Октябрь кудумчузунда 100 метр орукту ийи чылда «тудуп» турар. Төлевилел чок болганының, удуртукчуларының техник талазы-биле биче биличиинден орукту үш катап эде кылган.

Хоорайның коммунал ажыл-агый килдизиниң удуртукчулары хөөп турарларга болгаш чурттакчыларга өөлдек эвес, хоорайның ажылчы чоннарының чуртталга байдалын өжиидер дугайында сагыш салбайн турар. Чунар бажың, аалчылар бажыңы, баш чүлүүр чер багай ажылдап турар. Уборныйларны, пок төгер оңгарларны чогуур өйүнде арыглавайн турар. Хоорайның коммунал ажыл-агый черинiң партия организациязы болгаш ооң секретари эш Софронов ол черниң бүдүрүлгелериниң ажылының иштинче эки кирбейн турар, ажылчын болгаш албан-хаакчыттарның ортузунга өзулуг полит-кижизидилгелиг ажылды чоруттайн турар.

Партияның хоорай комитеди хоорайның коммунал ажыл-агый килдизиниң болгаш ооң чагыргазында турар черлериниң ажылын экижидери-биле элээн хөй коммунистерни чоруткан. Хоорайның коммунал ажыл-агый килдизиниң ажылын шиитпирлии-биле эде тургузарынга хоорайның коммунал бүдүрүлгелериниге күш-ажылдың сагылга-чурумун быжыглаары дээш демиселге хоорай Соведи практиктиг дузаламчыны көргүзер херек.

Хоорайда крыша чок, херим, хаалга чок, ыяш тарыыаан бажыңнар дыка хөй, хоорай Соведи ооң-биле эптежип олурар. Боттарының бажыңнарының, кудумчуларының чаагайжыдылгазы дээш социалистиг чарышты коммунал бүдүрүлгелериниң ажылдакчыларының болгаш кудумчу комитеттериниң ортузунга ам-даа организаставаан бис.

Чамдык албан черлериниң болгаш бүдүрүлгелериниң удуртукчулары (Ермаковск экспедициязы, облпотребсоюз, УМВД, УМГБ, роснабсбыт, гороно, автотранспорт конторазы болгаш өскелер) боттарының девискээрин чаагайжыдарынга чогуур хайгаарал салбайн турар. Улуг-Хемниң эрик кыдыынга хөй пок төкеш, кижи эртер аргажок болдурган, бо дугайында үстүнде ады үнген чамдык организациялар буруулуг болуп турар. Кочетов кудумчузунда автотранспорт конторазының ийи каът бажыңы дыка багай хевирлиг, ынчаарга ол черниң удуртукчулары эштер Пономаренко болгаш Поляков олар ол бажыңны көрүштүг байдалга киирбейн турар. Ол бажыңны штукатурлаваан, хаалгазы чок, чаңгыс-даа ыяш олуртпаан. Мындыг байдал өске-даа хөй организацияларда бар. Хоорай чаагайжыдарының херээнге мындыг харыысалга чок чорукту болдурбас херек.

Хоорайның чаагайжыдылгазынга Облкүүском четпес дузалап турар. Хоорай Соведениң V сессиязынга эш Гусев хоорайның чаагайжыдылгазының херээнге чугула хереглетинер материалдарны ыяш, цемент болгаш бензинни бээр деп аазаан. Ынчаарга эш Гусев бодунуң аазаашкынын күүсетпээн.

Оруктарны корум-чурумнуг болдурарынга областың орук килдизиниң удуртукчулары эштер Намчак болгаш Мамаев улуг дузаны көргүзүп болур, оларда хөй санныг механизмнер бар, оларны ажыглаары хоорайның оруктарын корум-чурумнуг болдурар ажылды дүргедип болур.

Бо бүгү четпестер болза, партия хоорюму болгаш партияның эге организациялары хоорайның чаагайжыдылгазының талазы-биле боттарының үндүрген шиитпирлериниң күүседезиниң хыналдазын кошкак организастаанында болгаш хоорай чаагайжыдылгазының ногаанчыдылгазының, оларны камгалаарының чугулазының дугайында хоорайның ажылчы чоннарының ортузунга политик-массалыг ажылды чоруттаанында, коммунал ажыл-агый бүдүрүлгелериниң ажылын хынаар чогуур хыналданы боттандырбаан, бо ажылга комсомол болгаш профэвилел организацияларын киириштирбээн.

Ажылчы чоннар депутаттарының хоорай Соведениң чоокта чаа болган сессиязы хоорай чаагайжыдылгазының херээнде улуг четпестерни илереткештин, чайгы болгаш күскү үеде чаагайжыдылга талазы-биле хемчеглерниң планын бадылаан. Бо хемчеглерни үгле хоорайның хөй-ниитизиниң калбак киржилгези-биле, хоорай Соведениң күүсекчи комитединиң талазындан ажылды тода организастааны-биле чеьдип ап болур.

Чайгы үеде бир дугаар ээлчегниң ажылы болза, культура болгаш дыштанылга парказындан паром кежиинге чедир Ленин кудумчузунда орук тудуушкуну болгаш Ленин кудумчузун чаагайжыдары (кижи кылаштаар орукту чедир тудары), херимнер, хаалгалар септелгези, бажыңнарның мурнуу талазын будууру, чырыдылга четкизин тудары) болуп турар.

Ийи дугааргы биче эвес ужур-дузалыг ажыл—Улуг-Хемниң эрик кыдыны болур. Маңаа УМВД, башкыларның билиин бедидер институттуң, хоорайның коммунал ажыл-агый черинiң, электри станциязының, дээрбеңниң, горпонуң, УМГБ, роснабсбыт коллективтери болгаш Кызыл партизан кудумчузунуң чурттакчылары июнь 20-те чедир хуусаада быжыглап берген участоктарның планнаашкынын, пок аштал газын, херек чок, артык тудугларны ап октаар, аткаар чылзыр, ажылчы чоннар дыштанып олурар сан-дайларны кылган турар ужурлуг. Хоорайның коммунал ажыл-агый чери ажыдуңма хөөрүн дескиндир херимни чаагайжыдар), чаартыр, чечек олуртур ужурлуг. Күзүн эрик кыдын дугаар 3—4 одуруг ыяш олуртулгазын чорудары чугула.

Үш дугаар чугула ажыл болза, оруктар септелгези болур. Хоорай чайлагларының, ремзавод, Бай-Хаак талазындан хоорайже кирер оруктар кончуг багай. Маңаа орукту чалдаар, кыдыгларынга суг агар буталар казып кылыры негетинер. Бо ажылды кылыры-биле онаатынган организациялар июль 15-ке чедир бүгү ажылды кылган турар ужурлуг турбуже Ермаковск экспедициязы, областың харылзаа чери, ремзавод болгаш өске-даа организациялар бо ажылды амдаа эгелевээн.

Дөрт дугаар чугула ажыл—автотранспорт конторазының дужунда эрик кыдында чалга довурак төгер, ону дескилээри болур. Маңаа ажылды автотранспорт конторазының, дааранылга комбинадының коллективтери кылыр ужурлуг.

Хоорайның бүгү хамаатыларының киржилгези чокка бо ажылды күүседири берге деп чүве тодаргай. Бо ажылга хоорайның улуг назылыг чурттакчы бүрүзү октябрь 1-те чедир 56 шактан эвээш эвес ажылды кылыры негетинип турар.

Бо чылдың күзүнүнде хоорайның хөй ниитизиниң күжү-биле Улуг-Хемниң эрик кыдыынга, ажы-дуңма хөөрүн дескиндир, ол ышкаш хоорайның шыктыг черлеринге ыяштар олуртурун боттандырары чугула, бо ажылды күүседип алыры болза, хоорайны доозундан камгалаар арганы берип болур.

1951 чылдың күзүнүнде 10 муң ыяштары олуртуру план-биле көрдүнген, ыяш олуртурун чүгле план ёзугаар, агротехниктиг хамык чурумнарны шыгыны сагыыр херек. Чаңгыс аай хевирлиг херим чокка ыяш олуртуп болбас.

Чаа ыяштар олуртулгазы-биле чергелештир, бо үеде бар турар ыяштарны камгалаарынче, ажаалгазынче онза сагыш салыр херек. Ол болза, хүнде ийи катап суттарары болуп турар.

Хоорайның коммунал ажыл-агый чери июнь айның дургузуада бүгү тарымалдарның даңзызын кылыр болгаш оларны камгалаары-биле акт ёзугаар албан черлериниң удуртукчуларынга, бажың эргеледдеринге болгаш хуу бажың эзелеринге дужаап бээри чугула.

Хоорайның бүгү хамаатылары болгаш бир дугаар ээлчегде комсомолчулар болгаш пионерлер ногаан тарымалдарның өңнүктери болур ужурлуг, оларның ажаалгазын болгаш суттарылгазын организастаар. Өстүрүп алган ыяш бүрүзү—бистиң төрээн хоорайывысты ногаан үнүштерлиг хоорай болдурарының херээнге улуг салыышкын, хоорайның хамаатыларының хадыын быжыдарының херээ болур.

Ленин кудумчузун чаагайжыдарының херээнге комсомолчуларны болгаш аныяктарны калбаа-биле киириштирер хемчеглерни, стадион гудуун, культура болгаш дыштанылга паркын болгаш комсомол кудумчузун чаагайжыдарының талазы-биле хүлээлгелерни күүседир хемчеглерни комсомолдун хоорай комитеди айыр хүлээлгелиг.

Хоорай Соведи организас чок чурттакчы чонну чаагайжыдылга ажылынче организастаар болгаш оларның ажылының түңнелин үндүрүп турар ужурлуг. Бажың ээзи бүрүзү сентябрь 1-ге чедир боттарының коъданын сайзырадыр, херимнерин, хаалгаларын септээр, ыяштарны кажаалаар, крыша чок бажыңнарын крышалаар хүлээлгелиг.

Эш Мигалев бо хүнге чедир дооступ майн турар Октябрь кудумчузунда орук тудуун доозар хемчегни алыр херек. Берген хөреңгилерни долузу-биле ажыглаар болгаш чуртталга фондузунуң капитал септелгезин чогуур өйүнде чорудар. Аалчылар бажыңынга корум-чурумну тургузар, чунар бажыңны, баш чүлүүр черни септээр.

Эш Евсеенко (парк директору) июнь айның дургузунда хооркүүскомнуң болгаш комсомол хооркомунуң дузаламчызы-биле паркты чаагайжыдарының талазы-биле төлевилетинген ажылды, бир дугаар ээлчегде улус кылаштаар оруктарның суттарылгазын организастаар.

Эрткен чылын туткан чуртталга бажыңнары болгаш № 7 школа ам-даа бүрүн доозулбаан, ол тудугларның девискээрлерин чаагайжытпаан, № 7 школаның штукатурун кылбаан, херимнери буступ дүжүп турар, хаалгалары хажый бергенин тудуг трестизиниң удуртукчулары (эш Чаадаевка болгаш Буряковка) айтыры чугула. Тудуг трестизи үрей кылган ажылын доп-дораз эде кылыр хемчегни алыр ужурлуг.

Бүгү бүдүрүлгелерге, албан черлеринге, школаларга, кудумчулар аайы-биле ажылчы чоннарның хуралдарын эртирер, ол хуралдарга хоорай чаагайжыдылгазынга киржир дугайында айтырыгны чугаалажыр, тодаргай хемчеглерни алыр, социалистиг хүлээлгелерни үндүрер.

Хоорай Соведи хоорай чаагайжыдылгазының эки түңнелдери дээш социалистиг чарыштың негелдезин чогаадып кылыр болгаш ону калбаа-биле пептередир.

ВКП(б) хоорай комитединиң пропаганда болгаш агитация килдизи, партия, комсомол организацияларының секретарьлери чаагайжыдылга, ногаанчыдылга дугайында айтырыглар талазы-биле илеткелдерни, лекцияларны, беседаларны ажылчы чоннар, өөреникчилер ортузунга хүн-бүрүде чорудар ужурлуг, бо ажылга радиону, парлалганы, кинону калбаа-биле ажыглаар херек. Агитация болгаш пропаганда килдизи агитаторларга тускай беседаларның темаларын лозуңнарны, плакаттарны ажылдап кылып турар.

Партия эге организациялары чаагайжыдылга талазы-биле практиктиг херектер хүн-бүрүде кылдынып турарын, бүгү ажылчы чоннарга культурлуг болгаш бай шыдалдыг амыдыралга бүгү байдалдарны тургузары дээш демиселге коммунистер болгаш комсомолчулар мурнакчы болурун чеьдип алыр.

КОММУНИЗМНИҢ УЛУГ ТУДУГЛАРЫ

Крымның ховулары бодунуң арнын өскертир

Крымның шөлдери ооң кара хөрзүнүг ховулары Сиваштан даглар эдээнге чедир шөйлүп чоруткан. Хөрзүннүң дүжүттүү, чылыгның өлбөө аваа бедик шынарлыг кызыл-тасты, ховеции, чимистерни, тооруктарны, виноградны, такпыны, ногааларны болгаш оске-даа культураларны өстүрүп үндүреринге бүтү эргелок чүгула байдалдарны тургузуп турар. Ынчалза-даа Крымга чаъс ховар болуп турар. Шыктың чедишпези бедик болгаш быжыг дүжүттү алырынга дотказар болуп турар.

Совет эрге-чагырганың чылдарында иштинде обласка улуг агротехниктиг болгаш гидротехниктиг ажылдарны чоруткан. Революция мурнундагы үе-биле дөмейлээрге, ында суггартынар черниң шөлү дөрт катап көвүдээн. Ховуларга артезиан кудуктарын, сөодурулга станцияларын тургускулаан болгаш тургузуп турар, хөөлбектерни болгаш хөлчүктерни кылып турар, ховуу камгалалының ыраа тарылгазын өстүрүп үндүрүп турар.

Большевик партия, совет чазак болгаш эш Сталин боду Крымны чечектелип турар садтарның булуңу кылдыр хуулдурарынче улуг кичээнгейни салып турарлар. Сталинчы сагыш салыышкынын бис базым бүрүзүнде көрүп турар бис. Машина тракторнуң болгаш ховуу камгалалының станциялары чаа күштүг техника-биле чепсеглетиннер. Хол-биле кылыр ажылдарны машиналар солуп турар, бедик агротехниканы ажыглаары көдээ ажыл-агый продуктуларының ниити дүжүдү өөрүнге дузалап турар.

Он-он муң кавказ үүштер—лимоннар, апельсиннер, мандариннер Крымның шөлдеринге чогумчалыг черни тып алган, ам өзүп турар. Бо чылын Ялтаның Алуштаның болгаш оске-даа районнарның колхозтары цитрустарның баштайгы дүжүдүн аваап алырлар. Областың экономнуг хөгжүлдезинге чаа чырык арынны ажыдып турар Каховканың суг күжү-биле ажылдаар электростанциязының, Мурнуу-Украинның болгаш Соңгу-Крымның каналдарының тудуушкунунуң дугайында чазактың доктаалы Крымның ажылчы чоннарынга улуг өөрүшкүнү болдурган. Каш чыл эрткенде Днепрниң суу бай хүнүүг шөлдерин эндере суггара бээр.

Соңгу-Крымның каналы Днепрниң суглары-биле Крымның 300 муң гектар шөлдерин суггарар. Ховуларлыг районнарны суг-биле хандырарының айтырыглары бүрүн шиитпирлетинген турар. Ол суггарылга элбек дүжүттү алырын хандырар. Областың көдээ ажыл-агыйының бүтү адырларын сайзырадырының улуг перспективалары ажытынып турар. Ховуларлыг районнарның колхозтары делгем шөлдерге чаа, эң үнелиг көдээ ажыл-агый культураларын өстүрүп болурлар. Крым суггарылгалыг ховең тарылгазының чаа району болу бээр.

Колхозтар болгаш совхозтар сад болгаш виноград тарылгазын улуг хемчээлдиг сайзырадып болурлар. Садтарның болгаш виноградтарның шөлү чоокку чылдарда дайын мурнундаазы-биле деңнээрге барык ийи катап өзер.

Ховуу районнары Крымның бедик шынарлыг столовая, дессерт арагаларны, совет шампанскини база ол ышкаш виноград соктарын бүдүрериниг күштүг чиг-эт баазалары болу бээрлер.

Шык чедишпези пөс-таавы үлетпүрүнге эң чугула ворсовальдиг чочагайларны өстүрериниг шаптыктап турган.

Суггарылгалыг апарганда ол культуралар бедик дүжүттү бээр болгаш ол залазы-биле чурттуң хереглелин бистиң область долу хандырып шыдаар. Колхозтарга торгу кылырының эң дүргентемпилериниң хөгжүлдезинге база таарымчалыг байдалдар тургустунар.

Областың ол тараа культуру—Крым кызыл-тазының дүжүттүүн бедидериниг суггарылга онза улуг ужур-дузалыг болуп турар. Сигеннериниг болгаш оске-даа чемгерилге культураларының чыылдазы хөй катап өзер. Ниитиниң мал ажылы үнелиг чемгерилге чемнерни алыр, ол чорук малдың продуктулуун улуу-биле бедидериниг аргазын бээр.

Хой мал ажылын сайзырадырынга таарымчалыг перспективалар ажытынып турар. Амгы үеде Крымның колхозтарында каракуль болгаш чиңге дүктүг хойларның эң дээре уксааларын өстүрүп турар. Чемгерилге баазазының экижээни-биле хойларның баш саны обласка каш чылдарның дургузуунда дайын мурнундагы деңнелинден бүдүн чартык катап өзер.

Ам келир үеде Соңгу-Крым каналының районунга ажыл калбарган. Каналдың шугумун шинчилээринге геологтар, геодезистер, топографтар «Укрводпроектиң» казыкчы мастерлери ажылдап турарлар. Олар Крымның хөй муң километр черлерин эрткеннер. Оларны чер бүрүзүнде аалчылар ышкаш хүлээп аап турар. Колхозчулар оларга бүтү хемчегленнің дузаламчыларын көргүзүп турарлар.

Шинчилекчилер Крымның болгаш Украинаның ангыланып турары эң тар чери — үш километр суг шаптыктаашкыны Сиваш деп черни шинчилээннер. Ол дээрге — төөгүлүг чер. Аңаа 1920 чылда кызыл шеригжилер М.В. Фрунзенің командылалы-биле врангелчи шериглерге өлүмнүг соғуушкунну бергеннер. Ада-чурттуң Улуг дайынының чылдарында генийлиг сталинчы стратегтиг планны боттандырбышаан, Сивашты бүзээлээн болгаш Перекопка гитлержи камгалалче тыылдан халдаашкынны кылган. Ам ында коммунизмниң эң улуг тудугларының бирээзи Соңгу-Крым каналының оруу эртил турар.

Ховуже ССРЭ-ниң Геология Министерствозунуң Крым салбырының ажылдакчылары үүнүпкеннер. Олар келир үеде суггартынар черлериниг болгаш суггарылга каналдарының делгем шөлдериниг физик-техниктиг шынарын өөренип турарлар. Чүгле Джанкой районунуң черлериниде безин 600 казымал оңгарлардан тыптынган довурактарны шинчилеп турарлар.

Чоокта чаа Джанкой хоорайга тудугмонтаж эргелери тургустунган. 1951 чылда тудугжулар ажылчыннарның болгаш тускай эртемниглериниг он-он муң чурталга бажыңнарын, дузалаар бүдүрүлгелериниг бажыңнарын болгаш оон-даа өскелерни дужаарлар. Материалдар болгаш дериг-херекселдер тудугнуң адрезинге хүн-бүрү хээп турар.

Тудугжуларның коллективтери улуг тудуушкунга ажылдаар күзелдиин илереткен кижилер-биле четчелетинген. Канал тудуунуң ажылынга киржирин күзээн кижилерниң чагаалары Совет Эвилелиниң бүтү булуңнарындан үзүктел чок кээп турар.

Крымның ажылчы кижи бүрүзү улуг тудуушкуннуң киржикчизи болуп турар. Соңгу-Крым каналының чагыгларын күүседип турар бүдүрүлгелериниг ажылчыннары болгаш тускай эртемниглери чүткүлдүг ажылдап турарлар. Тудуг материалдары кылыр Феодосияның болгаш Керчиниң заводтары хөй санныг туйбуну, черепицтерни болгаш керамиктиң хоорзаларын белеткеп турарлар. Евпаториядан Мурнуу-Украина болгаш ва бо чылдың чазынында суггарылгалыг дуржулга участогун тургускан.

«Бо участокка бис гектар бүрүзүнден 35—40 центнерден эвээш эвес ховеции алыр бис деп санаан мен, ынчаарга ол болза, бистиң колхозтуң суггарылга чок черден ажаап ап турганындан он катап хөй болур» — деп звеночу чугаалап турар.

Ол ышкаш суггарылгалыг дуржулга участогун Джанкой районнуң Чкалов аттыг колхозтуң звеночузу Ольга Резниченко база салган. Ам области Днепр суун шын ажыглаарынга белеткел кылдыр хлопчатниктиң шөлүн суггарарының дуржулгаларын база чорудуп турар.

Нижнегорск районнуң «Чаа тургузуг» көдээ ажыл-агый артелиниң перспективалыг планын өзугаар 1957 чылда тараа культураларның тарылга шөлү (Соңгу-Крым каналының тудуушкуну доостурунуң үезинде) 2.300 гектар болур. Тараа культураларының гектардан ортумак дүжүдү 50—55 центнер чедер. Колхозтарның виноградтар болгаш садтар шөлдерин 5 катаптан хөй көвүдедир, а дүжүдүн дөрт катап өстүрер. Ногаа ажаап алырын бир гектар бүрүзүнден 80 центнер турганындан 250 центнерге чедирер.

Ам артель болза, өзүп турар малының бажын бодунуң чеми-биле хандырып шыдавайн турар. Чоокку чылдарда колхоз малдың ногаан чем үүлдерин 4 катап, корнеплодты 20-ден хөй катапты алыр. Инек бүрүзүнден сүт алырын 1.100 — 1.300 литр турганындан 3.500—4000 литр чедирер.

Красногвардия районунуң колхозтарынга база улуг өскерлиишкиннер болур. Күзүн чажар кызыл-тастың дүжүдү 5—6 катап улгадыр. Соңгу-Крымның каналының тудуу доозулганының соонда ховең тарылгазының шөлү амгыдан 3 катап өзер. Колхозтарның чүгле ховен ажылындан алыр ажыы 26 миллион рубль чедир өзер.

Суггарылга чокка районга виноградтың дүжүдү гектардан 10 центнерден ашпайн турар. Суггарылгалыг черниң гектар бүрүзүнден 10 тонна хире виноградты ажаап алыр апаар. Виноградниктерден орулгалар каш катап өзер болгаш 49 миллион рубльден эвээш эвес болур. Ам районнуң колхозтары тарылгазының бир гектарындан торгу аргыырының 140 килограмм коконнарын ап турар, а суггарылгалыг болза, 600 килограмманы алыр апаарлар.

Соңгу-Крымның каналы индустриалдиг Керчиниң, Феодосияның суг хандырылгазының айтырыын шиитпирлээр. Днепрниң арыг суу демир рудазының улуг курлавырын ажыглаарынга болгаш металлургияны болгаш үлетпүрнүң оске-даа адырларын калбаа-биле сайзырадырынга делгем аргаларны ажыдар.

Каховканың суг күжү-биле ажылдаар электри станциязының күжү Крымның колхозтарынга болгаш совхозтарынга аар ажылдарны электрификастаарын хандырар. Электри комбайннары, электри тракторлары болгаш оске-даа машиналар ажылдаар. Электри күжү мал фермаларынче чедер болгаш күш-ажылдың дыка хөй чорудуушкуннарын механизастаарының аргазын бээр.

Областың партия, совет организациялары каналдың тудукчуларынга бүтү хемчегленнің дузаламчызын көргүзүп турарлар. Демир орук-биле болгаш автомобиль транспорту-биле тудугже аппар чыткан чүктерин дүргедедириниг, база ол ышкаш тудугнуң чагыгларын күүседип турар бүдүрүлгелериниг ажылынга бүтү ниитиниң контролюн тургускан. Тудугжуларга деткимче көргүзери-биле областың иштики күр-күштерин мобилизастап турар.

Крымның ажылчыннары, албан хаакчыттары, инженер-техниктиг ажылдакчылары областың партия организациязының удуртулгазы-биле коммунизмниң улуг тудуу — Соңгу-Крым каналын чедиишкинниг тудуп доозар дээш бүгү-ле чүвени кылырлар.

П. ТИТОВ.

ВКП(б) Крым обкомунуң секретари.

Каховканың суг күжү-биле ажылдаар электри станциязының тудуунуң база Мурнуу-Украинаның болгаш Соңгу-Крымның каналдарының схемазы.

Улуг шуткулга

КРАМАТОРСК. Ново-Краматорскиниң Сталин аттыг машина тулуунуң заводунуң хевирлеп шуткуур салбыры бус гидравлигиниң прессиниң канчаардаа аажок улуг кезээниң шуткулгазын кылган. Оон узуну 8 чыгыы метр, калбаа 3 ажыг метр, бедии ийи артык метр.

Хевирни шуткуурунга 155 тонна эзилдирген кан кирген. Кезектиң соонкуну 15 хонук иштинде үргүлчүлээр.

Краматорскиниң машина тудугжуларының техника талазы-биле улуг чедиишкинин ол шуткулга хереглеп турар.

(СӘТА).

Колхозтарның учёт, отчёттарын чурумчудар

Колхозтарның организас, ажыл-агый-ын быжыглаарынга болгаш колхозтарда эт-хөреңгини карак оту-дег камгалаарынга учёт болгаш отчёт ажылдарын шыңгыырадыры тергиин улуг ужур-дузалыг болур. Бо ажыл Улуг-Хем районнуң чамдык колхозтарында дыка четпес тургустунган.

Улуг-Хем районнуң көдээ ажыл-агый килдизи (эргелекчизи эш Поляков) колхозтарның учёт, отчёт ажылдарынга практиктиг дузаламчыны хончуг кошкак чедирип турарының түңнелинде колхозтарда ол ажыл багай тургустунган.

Колхозтарның санакчыларынга болгаш ревизия комиссияларынга шыырак билиглиг кижилерни ажылдадырының орнунга чүгле «санакчы» азы «ревизия комиссиязы» деп атты өзу барымдалаан кижилерни ажылдадыл турганы 1950 чыл отчёттарындан өлөөн каш колхозтарга илерээн.

Колхоз санакчыларының, ревизия комиссияларының ыңдыг четпезин ажыглап алгаш Хайраканда «Коммунизм» МҮАЭ-ниң даргазы турган Севээлей 6263 рубльди, ол-ла МҮАЭ-ниң санакчызы турган Шактар-оол 2817 рубльди самчыгдааннар. Димитров аттыг колхозтуң автомашиназы 1950 чылда 9000 ажыг рубльдиг ыывар үүлүн чарыгдаан хирезинде колхозка көпеек-даа хире орулга киирип албаанын 1950 чылдың отчёдунга илереткен.

Көдээ ажыл-агый артелиниң Уставында болгаш Сталинчы Конституцияда кижиниң кылганын көрүп бээр, кым кижи хөйнү ажылдаар ол кижи хөйнү алыр деп принципти ам-даа боттандырбайн үреп, кижи саны көрүп кижиниң ажылдаарын, оон күш-хүнүн барымдаалавайн авансалаар чорук Калинин аттыг, Ворошилов аттыг, Жданов аттыг, Маленков аттыг колхозтарда ам-даа үргүлчүлевишаан турып турар.

Районда колхозтарның учёт, отчёду бо хире багай турда колхозтар санакчыларының, ревизия комиссияларының билиин бедидер талазы-биле районнуң көдээ ажыл-агый килдизинге эрткен 1950 чылда болгаш бо чылын чангыс-даа удаа семинар, хурал чыып көрбээн.

Харын билии четпес колхоз санакчылары билип алыксаан айтырыын эш Поляковка тургузарга «чүге кылбаан сен, чүге өөренип албаан сен, сеня бажыңнаар кижи мен, шиидер мен, суда бээр мен, колхозтан үндүр сывырар мен» дээш айтырыг тургузуп келгеннерни хөректеп эртирип каар чоруу хөй удаа болуп турар.

Районнуң көдээ ажыл-агый килдизиниң эргелекчизи Поляков боду баштааш, кол агроном Муслимов, кол зоотехник Арандол, мал эмчизи Касаткина боттарының шугуму-биле черле колхозтарга барбас, харын кабинет өөлүүрүнге өйлежип олурарлар.

Колхозтарда база бир четпес чүүл болза, учёт, отчёттарның формалары барык дыка хөй колхозтарда чок. Оон буруузу чангыс-ла колхозтар баштаар черлериниң даргаларында өвес, районнуң көдээ ажыл-агый килдизиниң эргелекчизи эш Поляковка база хамаарыкыр.

1950 чылда районнуң көдээ ажыл-агый килдизи силерге учёт, отчёт формалары кылдырып бээр дээш Эжимрин Калинин аттыг колхозтан 600 рубльди, Эйлиг-Хемниң Сталин аттыг колхозтан 300 рубльди агар санынче шилчитирип алгаш мынчага чедир ол ажазынга формалыг учёт, отчёттуң майыктарын-даа бербейн соңгаарладып турып берген.

Колхозтарда кылыр ажылдың хемчээлин, оон күш-хүн-биле өртөөн колхоз бүрүзүнге доктаадып тургуспаан, оон уламындан кым чежени күүсеткениң чамдык колхозтарда тодаргай санавайн, бүдүрер ажыл нормаларын күүсеткенни илеретпейн турар.

Районнуң көдээ ажыл-агый килдизи хүн-бүрү удуртурунга колхозтарның учёт, отчёттуг байдалынга практиктиг дуза чедирбейн өзү барымдаалап турда, чоруур хемчегленни райкүүском болгаш областың көдээ ажыл-агый килдизи хемчег албазын кижи кайгаар чүве.

Чоокку хуусаада районда колхозтарның учёт, отчёттуг ажылдарынга практиктиг дузаны чедирип, ол ажылда четпестерни дарый узуткаар дугайында район организастары шыңгыы хемчегленни алыры чугула.

М. ЭНИК-ООЛ.

Колхозка кирерин күзээннерниң чөвүлел хуралы

Ажылчы чоннарның өртүзүнүн колхоз тургузуунуң дугайында партиялыг чидиг агитация ажылын чоруткананың түңнелинде Мөнгүн-Тайга районнуң Мөгөн-Бүрен, Каргы, Хүрен-Тайга, Мугур сумуларының ажылчы чоннарындан 97 кижи колхоз тургузарын, колхозка кирерин күзеп, районнуң көдээ ажыл-агый килдизинге билдириишкин киирген турган.

ВКП(б) райкому, райкүүском районнуң көдээ ажыл-агый килдизи июнь 5-те колхозка кирерин күзеп билдириишкин киирген ажылчы араттарның чөвүлел хуралын эртирген. Хурал болуруунуң мурнунда ВКП(б) обкомунуң лектору эш Седип бүтү делегей байдалының дугайында лекция номчаан.

Чөвүлел хуралга ВКП(б) райкомунуң секретари эш Чылбак-оол колхоз тургузуунуң дугайында илеткел кылган. Хуралга олурушканнардан 21 кижи санал берген. Оларның иштинден Анзиды, коммунистер Анай, Артай-оол, Өрнүгү болгаш оон-даа өскелер патриотчу саналдарны үндүрген.

Ынчангаш чөвүлел хурал районга «коммунизмче орук» деп колхозту организастап тургузар, колхозтуң ажылагый төвүн Бай-Тайга, Барын-Хемчик районнарының кайы бирээзиниң девискээринден шилип алыр деп шиитпирлевишаан, ук колхозту бадылап бээрин ВКП(б) райкомундан, райкүүскомдан дилээн.

А. ТАГБА-ДОРЖУ.

Чылгы малдың эдержилгези дээш

1951 чылда чылгы малдың уксаазын экижидер, оон баш саны өстүрер дээш Чаа-Хөл районнуң колхозтары дыка улуг ажылдарны чорудуп турар.

Чаа-Хөл сумуда «Бай-Булуң», Кызыл Даг сумуда «Бурунгаар» колхозтар экижиткен дон уксаалыг аскырларны бо чылын алган, Кара-Тал сумуда «Победа», Үрбүн сумуда Сталин аттыг колхозтар дон уксаалыг аскырларны 1951 чылда алгаш, азырап семирткеннер. Бо колхозтар белерни өөр-өөр аайы-биле үскүлээш, экижиткен дон уксаалыг аскырлар-биле тудуп эдериштирип турарлар.

Кара-Талда улгатыр катышкан «Победа» колхозтуң чылгычылары Хокеек, Көк-Сандан олар дон уксаалыг аскырлар-биле 15 белерни тудуп эдериштирген. Олар ук аскырга хүнде-ле 3 килограмм сула, 10—16 килограмм сигенни берип, 3—4 удаа суггарып турар. Ол аскырның күш-деңгели эң-не эки болуп турар. Тудуп эдериштирилге ажылы колхозта үргүлчүлеп турар.

Ол колхозтуң хоочун чылгычызы эш Балган бо чылын төрөөн 36 белерден 36 кулуннарны бүрүн камгалап алган. Эдержилгеге хирер 50 ажыг белерни 5 аскырлар-биле хады тускай кадарып турар.

Чаа-Хөлде «Бай Булуң» колхозта эш Опай дон уксаалыг аскыр-биле 9 белерни тудуп эдериштирген. Аскырның ажаалгазын зооветдүрүм өзугаар чорудуп турар. Ол колхозтуң чылгычызы эш Карштаан төрөөн 29 белерниң 29 кулуннарын менди алган. Кызыл-Даг-ның улгатыр катышкан «Бурунгаар» колхозта эш Дамбадар дон уксаалыг аскыр-биле 9 белерни тудуп эдериштирген. Ында төрөөн 41 белерден 41 кулуннарны менди алган.

К. ОНГА.

Колхозтуң автомашиназы ажылдап эгелээн

Сут-Хөл районнуң Алдан-Маадыр сумузунда Калинин аттыг колхозтуң эрткен чылын садып алган автомашиназы эдилели багай болганындан үрелгеш, дөрт ай ажыр довурак аразынга турган.

Колхозтуң чэа даргазы эш Чалдамба ол машинаны ажылдадып алыр дээш кызымаа-биле ажылдаан.

МТС-ке ажылдап турган дуржулгалыг эрги чолаачы Конгарны МТС баштаар черинден дилеп тургаш чолаачыладып алган. Конгар ол машинаны МТС-ке соорту апаргаш септеп кылганындан, ук машина ажылдап эгелээн. Ол машина-биле эш Конгар уйгу-чыдын чок ажылдап, райондан 973 килограмм кыывар үүлдү, 2 тонна ажыг тарааны болгаш оске-даа үүлдерни каш хонукта соорткен.

Колхозчулар боттарының даргазынга болгаш чолаачызынга өөрүп четиргенин илередип турар.

О. АЛЕКСАНДР.

Ээлдек эргелекчи

Улуг-Хем районнуң Хайраканда Мичурин аттыг колхозта кижи эмнелге салбырының эргелекчизи эш П. Смирнов эки ажылдап турар. Чүл дээрге, янзы-бүрү халдавырлыг аарыгларның тыптыр чоруунга удур демиселди чорудуп, бичии урутларны болгаш улуг улусту сыкыртып эмнеп турар. База чоннуң болгаш школачыларның ортузунга янзы-бүрү халдавырлыг аарыгларның тыптып келир чылдагаанының дугайында беседаны үргүлчү чорудуп турар.

Эш Смирнов аарыг улусту чытырып эмнээр бажың кылдыртып алган, ында оларны чедиишкиннии-биле эмнеп турар.

О. УИНУК-ООЛ.

Кыдаттың көдээ ажыл-агыйы көдүрлүүшкүнде

Гоминданчы бөлүктү чылча-шапканының соонда Кыдаттың зоммунистиг партиязы болгаш улустуң чазаа улус ажыл-агыйын катап тургузарынче болгаш улам ыңай хөгжүдеринче кирген. Ол чурттуң төөгүзүнде бир-ле дугаарында күш-ажылчы тараачыннар аграр реформазының түңнелинде черни алган.

Шаандакы эрги чорук, ховуларны болбаазырадырының бүдүүлүк аргалары чидип турар. Совет Эвилелинден ап турар болгаш ада-чурттуң үлетпүрүүнүң бүдүрүлгезиниң бүдүрүп үндүрүп турар көдээ ажыл-агый машиналары кыдат көдээлерде улам-на хөй апар чыдар. Улустуң чазаа мурнакчы совет мичуринчи эртемни көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезинге нептередиринче улуг кичээнгей салып, ону калбак тараачын массаларның ортузунга нептередип турар. «Гаунминжибао» солун «кыдат тараачыннарның үр чылдардагы дуржулгазын мичуринчи эртем-биле дүүштүрери Кыдаттың көдээ ажыл-агыйының мурнунга кызыгаар чок аргаларны ажыдып турар» деп айтып турар.

Улустуң чазаа узун хуусаалыг чээлилер-биле тараачыннарга улуг дузаламчыны көргүзүп турар. Эрткен чылын Цзянсу провинциясының чүгле мурнуу кезээниң күш-ажылчы тараачыннарынга 7 миллиард ажып турар юань (Кыдат акша — ред) түңнүг чээлини берген деп «Дагунбао» солун дыңнадып турар. Бо чылын Чөөн-Кыдаттың Улустуң банкызының салбыры чер ажылыныяш ажылын, далай тывыжын сайзырадырынга, көдээ ажыл-агыйның хоралакчылары-биле демисел чорударынга 300 миллиард юаньның чээлизин тараачыннарга бээр. Акша чээлилериниң ачызы-биле Кыдаттың дыка хөй районнарының тараачыннары көдээ ажыл-агый продуктуларын бүдүрериниң планын чүгле долдур күүсеткен эвес, харын ажыр күүседип шыдааннар.

Соңгу Кыдаттың көдээ ажыл-агый ажылдакчыларының ийи дугаар конференциязына чүве чугаалап тургаш, чер ажылының министри Ли Шу-чен тараа культураларының чыылдазының планы 10 миллиард кэтти (1 кэтти — 0,5 килограмм) ажыр күүсетинген деп дыңнаткан. Тараа культураларының ниити чыылдазы 1949 чылга бодаарга 25 миллиард кэтти хөй, ынчаарга хөвеңниң чиг-эди 5 миллион 200 муң пикуль (1 пикуль 60 килограмм) хире хөй болган.

Гоминданчы ёзу чурумнуң үезинде Кыдат хөвеңни даштыкыдан киирип, кыдаттың пөс-таавы үлетпүрү чиг-эт беричизи чурттардан мөңгези-биле хамаарылгалыг турган. Ам Кыдат бодунуң пөс-таавы үлетпүрүнүң хереглелин хандырып шыдаар аргалыг болган. Кыдат продукциялар бүдүрүп үндүрүүшүнүң 1949 чыл-биле дөмейлээрге бүдүн чартык катап көвүдеткен. 1950 чылдың күзүнүнде-ле хөвең чедиишпезинден аваа турган дыка хөй фабрикаларны ажыглалга киирген. Шанхайның 10 муң ажыг пөс-таавычы ажылчыннары ажылга катап ажылдаар арганы алганнар.

Күрүненің дузаламчызы, чер реформазын чедиишкинниг чорутканы болгаш чаа Кыдатты тургузарынга база быжыглаарынга бодунуң улуг ролюн медереп билип турар тараачыннарның көстүп көрбээн энтузиазми келир үеде улуг планнарны төлевилээр арганы берип турар. 1951 чылда тараның, хөвеңниң болгаш өске-даа культураларның чыылдазының дүжүттүүнүң улам ыңайгы өлээн улуг бедиишкинин, малдың баш санының улуг өзүлдезин көрген.

Күрүне болза, бот-боттарынга дузалажыр бригадаларга болгаш өске-даа экитураның катыжыышкыннарынга чээлилерни, эки үрезиннерни, көдээ ажыл-агыйның үнүштериниң хоралакчыларыбиле демисежиринге хөреңгилерни, амгы үениң машиналарын болгаш дериг-херекселдерни, удобрениелерни бир дугаар ээлчегде берип, ол ышкаш оларга тускай эртемниглерни хандырып турар.

Тараачыннар тарааларны эки ажаап, агротехниканы экижидип тургаш көдээ ажыл-агый продукцияларының бүдүрүлгезиниң чылда ортумак деңнелин ажырып, 3-тен 5 чыл чедир хуусаа иштинде үндүрүглерден хосталып турарлар. Бүдүн черни болбаазыратканындан алган дүжүттерге ол-ла хуусааның иштинде база үндүрүглер онзавас, хөвеңниң, таакпының болгаш дужуттуң, бүдүрүлгезин калбартыр сорулга-биле күрүне ол продукцияларны садып алырын болгаш сайгарарын хандырар хүлээлгени бодунга алган.

Улустуң чазаа көдээ ажыл-агый кадырларының белеткелин улуг хемчээлге организастап турар. Чурттуң дыка хөй хоорайларында көдээ ажыл-агый бүдүрүлгези-биле холбашкан школалар болгаш курстар ажытынгылаан. Пекиниң көдээ ажыл-агый институдунуң чанында тускай курстар дыка хөй санныг аныяк тускай эртемниглерни белеткээн. Чоокта чаа тараачыннарның улуг белүү күш-ажылдың маадырлары мурнакчылар ол курстарны доосканнар. Өөредилге чорудулгазының үезинде олар бүдүрүлге дуржулгазын солужуп, мичуринчы өөредигни танышканнар. Көдээ ажыл-агыйның механизаторларының, Пекин школазында күрүненің көдээ ажыл-агый ажылдакчыларына кыска хуусаалыг курстарны организастаан. Ол курстарда 580 кижи өөренип турар.

1951 чылда көдээ ажыл-агый продуктуларының бүдүрүлгезин улгатырарының болгаш ыяш тарылгазын калбартырының талазы-биле хемчеглер дугайында Кыдаттың Күрүненің административтиг чөвүлелиниң шиитпирин тараачынар канчаар-даа аажок улуг өөрүшкүлел-биле уткаан болгаш ол шиитпир чедиишкинниг боттанып турар.

Чуртта ховуажылдары калбарып турар. Гуандун, Гуанси, Фуцзянь болгаш чурттуң мурнуу күгүнүң өске-даа районнарында рис тарыыр ховуларның хөй кезии аңдартынган. Ристи ховуларга эки хуусааларда тарыыр дээш тараачыннар ристиң рассадазын белеткээннер. Чер тооруунуң, соянның болгаш дадылыг картофельдиң олуртулгазы дооступ турар.

Төп, Мурнуу болгаш Чөөн Кыдаттың районнары 200 муң тонна химиктиг удобрениелерни болгаш удобрение кылдыр ажыглап турар бобылыг жмыхтарны часкы тарылгага хереглээри-биле сөөртүп алган.

Удобрениелер тыптынып алырынга улустуң чазаа тараачыннарга тускай хөреңгилерни үндүрүп берип турар. Чигир тростниги өстүрүп турар Гуандун провинциязында тараачыннар бо чылын эрткен чылдаазындан хөй удобрениелерни алганнар. Таакпы тарып турар Хэнань провинциязының Сучан районнуң тараачыннары эрткен чылдаазындан он катап бедик дүжүттерни ап болур хире санныг удобрениелер-биле хандырынган.

Бо чылын рекордчу дүжүт чыылдазы дээш шимчээшкин бүгү кыдатта калбарып турар. Чуртта көдээ ажыл-агыйның сураглыг мурнакчызы, Шаньси провинциязының Сикоу көдээде бот-боттарынга дузалажыр бригаданы удуртуп турар Ли Шунь-да рекордчу дүжүт дээш шимчээшкинни эгелээн. Ли Шунь-даның бригадазы бо чылын му чер бүрүзүндеи дайың мурнунда турганындан ийи катап ажып турар дүжүттерни ажаап алыр деп хүлээлгени боттарынга алган.

Ли Шунь-даның салгакчылары дыка хөй. Сычуань провинциязының көдээ ажыл-агый мурнакчыларының конференциязының чеди чүс ажыг киржикчилери Ли-Шунь-даның үлегерин эдербишаан, аграр реформазын чорударынга дузалажырын, ажылга үлегер-чижекти көргүзерин, черни эки удобрениелээрин болгаш тараның пок чашпанын аштаар ажылды үргүлчү чорударын, му чер бүрүзүндеи тараның дүжүттүүн 110 кэттиге бедидерин, хөвең тарылгазының шөлүн калбартырын болгаш эрткен чылга бодаарга бо чылын 28 хуу хөй хөвеңни ажаап алыр, тараачын ажыл-агый бүрүзүнге бирден эвээш эвес хаван турар кылдыр хаваннарның баш санын көвүдедир деп хүлээлге алганнар.

Көдээ ажыл-агый продукцияларының бүдүрүлгезин көвүдедири дээш чарышка киреринде бүгү тараачыннарга сүмелээш, Гирин провинциязының көдээ ажыл-агый мурнакчызы Хань Ень-янның кыйгырыы Соңгу Кыдаттың тараачыннарының ортузунда калбак харыы үннерни тып турар. Чүгле чаңгыс Ляоси провинциязынга безин ол кыйгырыгны 102 мурнакчылар деткээн.

Кыдаттың көдээ ажыл-агыйында хөрөөженнер ам улуг рольдуг болуп турар. Оларның хөйү — көдээ ажыл-агыйның мурнакчылары. Хөрөөжен тараачыннар тракторга ажылдаарының мергежилин чедиишкинниг шиңгээдип ап турар. Пекин районнуң чоогунда тургустунган МТС-ке бо чылдың часкы тарылгазының үезинде 30 ажыг кыстар ажылдаан.

«Япон эжелелдиң үезинде мен кожайга ажылдап турган мен. Ол мунгаранчыг болгаш идегел чок хүннерде школага өөренгеш тускай эртемден чедип алза деп үргүлчү бодап турган мен. Ындыг болза-даа, мээң төрөөн чуртум — Соңгу-Чөөн Кыдатты улустуң хосталгалыг армиязы хостагыже чедир мээң күзелдерим боттанмаан... Ам мен тракторну чорудуп болур мен» деп 18 харлыг тараачын кыс Лу Фын чугаалаан.

1950 чылдың түңнелдери болза, оларның күзениишкинниг күш-ажылы кайы хире кайгамчыктыг түңнелдери эккеп турарын, оларның амыдыралы хүн-бүрүде канчаар экижип турарын кыдат тараачыннарга көргүскен. Үлетпүр бараннарынга хереглел канчаар-даа аажок улгадып турарының дугайында дыңнадыг чурттуң бүгү районнарындан келип турар. Вэйси көдээниң тараачыннары эрткен чылдың күзүнүнден бээр хөй санныг янзы-бүрү үлетпүр кылыгларындан аңгыда, 110 санныг чадаг тергелерни садып алган. Ам ол көдээниң дөрт бажың бүрүзүнде бир чадаг төрге бар. Хубэй провинциязының Дас районунда тараачыннарга хосталгыже чедир турганынга бодаарга 4 катап хөй идик-хепти саткан.

Көдээ районнарда өзүп турар негелдени хандырып шыдаар кылдыр бо чылын үлетпүр бараннарының бүдүрүлгезин көвүдеткен турар. Тараачыннарга хереглетинер бараннар бүдүрериниң чаа-чаа үлетпүр бүдүрүлгелерин хоорайларда тургускулаан.

Мао Цзе-дунга баштаткан коммунистиг партияның удуртулгазы-биле улуг кыдат улус бодунуң чуртунуң чаартылгазының политиктиг, экономнуг болгаш культурлуг сорулгаларын чедиишкинниг шиитпирлеп турар. Найыралдыг чорукка болгаш Совет Эвилелиниң дузаламчызынга даянмышаан, хосталган улус бодунуң черинде чаа, өөрүшкүлүг амыдыралды тургузуп турар.

Ю. ПАВЛОВ.

Беш улуг күрүнелериниң арызынга Тайбыңның Пактызын чарар дугайында Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырыының адаанга ат салыышкыны Данияда эртип турар. Тайбың талалакчылары Данияның бүгү улустарын тайбыңны быжыглаарының хереэнче кыйгырып турар. Ат салыышкынының чыылдалары бүдүрүлгелерде, бажыңнарда болгаш худумчуларда чоруп турар.

Чурукта: тайбың талалакчылары Тайбыңның Бүгү-делегей кыйгырыының адаанга ат салыышкынының чыылдазын худумчуда чорудуп турары.

Германияның демократтыг республиказында улустуң саналын ап турары

БЕРЛИН. Германияның демократтыг республиказында улустуң саналын алыр чоруктуң баштайгы хүнүнде 17 шакка чедир 1279 обшиналарга бадылаар эргелиг бүгү чурттакчыларның чүс хуузу бадылаан. Улустуң саналын чыыр чорукка чоннуң киржилгезиниң эң-не хөй хуузу июнь 3-те Мекленгургка болган.

Германияның демократтыг республиказында улустуң саналын алырын чорудуп турар удуртукчулардан алдынган медээлер ёзугаар июнь 3-те 17 шакка чедир бадылаар эргелиг бүгү чурттакчыларның Висьмара хоорайга 88,4 хуузу, Ивизкауга—85,1 Дессауга—83,6, Брандербургка—83,2 Герага—83,0, Хельберштаутка—79,8, Ростокага—77,1, Лейпцигага—77,0, Потсдамга—73,0 болгаш Иенага—68,8 хуузу бадылааннар.

Берлинниң демократтыг секторунуң янзы- бүрү районнарынга июнь 3-те 17 шакта медээ ёзугаар алырга чурттакчы чоннуң 60-дан 99 чедир хуузу бадылааннар.

* * *

БЕРЛИН. АДН агентилелиниң дамчыдып турары-биле алырга, Германияның демократтыг республиказында улистуң саналын алыр чорукту удуртур черинің медээлээни болза, республикада бадылаашкыннар доозулбаан-даа болза, улустуң саналын алыр чоруктуң баштайгы түңнелин көөрге: Мекленбургка 95,5 хуу, Кранденбургке 92,8 хуу, Тюрингияга—95,3 хуу Саксонияга—94,3 хуу, Саксония-Ангальдиге—96 хуу. Улуг Берлиннің демократтыг секторунга—91 хуу кижи бадылаан.

4933 обшиналарга бадылаар эргелиг кижилерниң бүгү 100 хуузу бадылаан.

* * *

БЕРЛИН. Германияның демократтыг республиказында улустуң саналын алыр чорукту эртириниң талазы-биле даргазының медеглелин июнь 5-те солуннарга парлаанын ёзугаар алырга, республиканың 3624 общиналарынга бадылаар эргелиг кижилер 100 хуу бадылаан. Бо үеге чедир кээп турар медээлер ёзугаар улустуң саналын алыр чорукка чурттакчы чоннуң киржилгезин тус-тус черлер-биле болгаш Берлиннің демократтыг секторунуң талазы-биле көргүзерге: Бүгү бадылаар эргелиглерниң Саксония - Ангалальтулге — 94,89 хуузу, Бранденбургка 90,76 хуузу, Саксонияга—92,77 хуузу, Тюрингияга—93,33 хуузу, Улуг Берлиннің демократтыг секторунга—78,20 хуузу киришкен.

Улустуң саналын алыр чоруктуң түңнели июнь 6-да үнер.

(СЭТА).

Барыын Берлинде

БЕРЛИН. Улустуң саналын алыр чорук Барыын Германияда болгаш Барыын-Берлинде дүрүмден дашкаар хорут дап турза-даа, база Барыын-Берлиннің эрге-чагыргалары өлүрүкчү хемчеглерни кылып турза-даа, Барыын Берлиннің чурттакчылары Германияны катап боочепсеглээринге удур болгаш 1951 чылда Германия-биле тайбыңның керээзин чарар дээш улустуң саналын алыр чоруккa идепкейлиг киржип турар.

АДН агентилелиниң медээлеп турары болза, Барыын Берлинде улустуң саналын алыр 200 ажыг комитеттер ажылдап турар. «Германияны катап боо-чепсеглээринге удур болгаш 1951 чылда Германия-биле тайбыңның керээзин чарар дээш шимчээшкинге киржип турар силер бе?»—деп айтырыгга, Барыын Берлиннің саналын айтырган чурттакчыларының 86,3 хуузу чөптүг харыыны берген. (СЭТА).

Кореяда болуушкуннар

Улустуң армиязының Кол командылалының дыңнадыы

ПХЕНЬЯН. Кореяның улус-демократтыг республиказының Улустуң армиязының Кол командылалының июнь 6-да медээлээни болза, бүгү фронтуларга Улустуң армиязының кезектери кыдат эки-турачыларның сырый деткимчези-биле америк-англи эжелекчи шериглерниң удур атакаларын ойтур шаап, оларның дириг күжүнге болгаш техниказынга улуг чидириглерни таварыштырган.

Июнь 6-да истребитьчи-адыгжылар дайзынның 4 самолёдун аңдара аткан.

ПХЕНЬЯН. Кореяның улус-демократтыг республиказының Улустуң армиязының Кол командылалының июнь 7-де медээлээни болза, Кореяның Улустуң армиязының кезектери кыдат эки-турачыларның сырый деткимчези-биле бүгү фронтуларга америк-англи шериглерниң удур атакаларын ойтур шаап, оларның дириг күжүнге болгаш техниказынга улуг чидириглерни таварыштырганнар.

(СЭТА).

Америк солдаттар кореяга дайылдажырын күзевейн турар

ПЕКИН. Синьхуа агентилелиниң медээлеп турары болза, Кореяда америк солдаттарның ортузунда „боду атынып өлүр чоруктар" үргүлчү болуп турар.

24 дугаар дивизияның беш дугаар тускай полказының санитар ротазындан туттурган Гомпсоннуң чугаалааны болза: февральдан эгелээш боду атынар чорук үргүлчү болуп турган. Мээң санап турганымбиле алырга безин, рота бүрүзүнге ортумаа-биле 10 кижи боду балыглланган.

Ол-ла полканың ийи дугаар ротазының командириниң дузалакчызы Хорттуң медеглээни болза, оларның полказының 1 дугаар ротазынга 4 солдаттар денге чанар бис деп идегээш, харугда бот-боттары балыглатынганнар.

(СЭТА)

Кореяда америк агрессияны деткиирин Гватемала ойталап турар

НЬЮ-ЙОРК. Америк империалистерниң Кореяда агрессиязынга киржир шериглерни „КНО-нуң эргезинге" үзүп бээрин негеткен латин америк чурттарны АКШ-тың кызып турары-биле чергелештир, „бодунуң ресурсыларның кызыы болганының ужурунда, Гватемала Катышкан Нацияларга кандыг-бир агрессектиг күштерни үзүп берип шыдавас" деп Гватемаланың чазааның Катышкан Нацияларның Организациязынга шуут ынчаар медеглээни Юнайтед пресс агентилелдиң Гватемалада корреспондентизиниң дыңнадыындан тодарап турар.

(СЭТА).

Вьетнамда дайын чорудулгазы

ВЬЕТНАМ. Вьетнамның информация агентилели Вьетнамның Улустуң армиязының дээди командылалының Нинь-Бинь Фу-Ли фронтузунга дөрт хонуктуң тулчуушкуннарының баштайгы түңнелдериниң дугайында дыңнадыын дамчыткан.

Май 31-ге чедир 4 хонуктуң тулчуушкуннарынга Улустуң армиязының шериглери дайзынның ийи чадаг шериг роталары болгаш бир далай чадаг шериг ротазы киржип турган бир батальон хире санатынып турган, Нин-Бинь хоорайының гарнизонун бүрүнү-биле чок кылып узуткаан. Камгалалдың 10 туруштары чок кылдынган.

Дайзын чедиишкин чогу-биле быжыгланырын оралдажып турган. Майның 30-де Улустуң армиязының кезектери хоорай гарнизонунга дузалажыр дээш „Командос" отрядтарындан келген өлүрүкчү-десантычыларның ийи взводун майның 29-та 5 амфибия-танкалаллыг куяк-танка взводун, май 31-де Фу-линиң мурнуу талазынга 8 километр черде пунктуга 100 хире кижилиг ийи чадаг шериг взводун, а ол ышкаш өске-даа кезектерни чок кылган.

Дайзын Иен-Хань округунга өске 10 туруштарны каар аргага таварышкан.

Дайзының ниити чидирии: өлүрткеннер 950 кижи, туттурганнар 405 кижи болуп турар. Хунаап алган чүүлдери: 594 винтовкалар, 5 аар пуле-өттар, 9 миномёттар, 1 радио дамчыдыкчылары, миннер складтары болгаш өске-даа шериг чепсектери.

(СЭТА).

Иран парлалга Иранның иштики херектеринге англи-америк ужур-дүрүм чок киржилгениң дугайында

ТЕГЕРАН. Иранның премьер-министри Мосаддыкка президент Трумэнниң чоруткан бодунуң чагаазын тайылбырлавышаан, «Толу» солуннуң демдеглеп турары болза, Тегеранның парламент болгаш политиктиг бөлүктеринде ук чагааны Иранның иштики херектеринге ужур-дүрүм чок американ киржилгениң чаа дүрзүжүгежи кылдыр санап турар.

«Бесуе Аянде» солуннуң бижип турары болза, Мосаддыкка чоруткан бодунуң чагаазынга Трумэн «американ империализмни кижи көөр хөөн чок дүрзүзүнүң думаалайын шуут уштуп октапкан болгаш англи дээрбедекчилер-биле бодунуң чаңгыс эп-сеткилдиин шуут бадыткаан». «Трумэнниң чагаазын болза америк империалистерниң эмин эртир ужур-дүрүм чок чоруктуң үлегери болуп турар» деп ук солун оон ыңай бижээн. Ук чагаазынга Трумэн хоп-нүгүлдү болгаш хоралыг чорукту база кылган. (Мооң мурнунда Англи—Иранныы болуп турган нефть компаниязының төлээлери англи чазакты база төлээлеп болур дээр чорук-биле иран чазак чөпшээрешкен суг-суг) дээн Трумэнниң хопчу бадылаашкыннарын Мосаддык сенатка кылган бодунуң чугаазынга айыткан.

Трумэнниң чагаазы болза Иранның иштики херектеринге ужур-дүрүм чок киржиишкиннің чаа актызы-дыр деп айытпышаан, ол ужур-дүрүм чок киржиишкин «Иранның национал хамаарышпас чоруунуң болгаш КНО-нуң Уставының принциптери-биле шуут чөрүшкек чорук-тур» деп «Бесуе Аянде» солун шыйып турар. «Иран нация болза бышкан нация чүве. Иран нацияга айтыышкыннар-даа, а ол ышкаш Трумэнниң болгаш оон кады-ажылдакчыларының хайгааралы-даа херек чок. Англи-Иранның нефть компаниязын узуткаар база англи агентилерниң болгаш шпиоңнарны Ирандан үндүр сывырар деп иран нация шуут шиитпирлээн.

Ол шиитпир ыяывыла күүсетинген болур болгаш бир-эвес доктор Мосаддык бодунуң хүлээлгезин күүседириндеи ойталаар болза, ол иран улустуң кадыгшыңгыы болгаш шиитпирлиг демиселинге таваржыр» деп ук солун бижип турар.

(СЭТА).

Панчен-ламаның Мао Цзе-дунга телеграммазы

ПЕКИН. Синьхуа агентилелиниң дамчыдып турары болза, Тибетти тайбың арга-биле хостаар хемчеглерниң дугайында дугуржулганың чардынганын таварыштыр Мао Цзе-дун дарга июнь 1-де Панчен-ламадан телеграмма алган. Ук телеграммада чугаалап турары болза:

«Бистер, тибеттер, Тибеттиң бодунда чурттап турарлардан аңгыда, силерниң алдарлыг удуртулганар-биле эрткен чылын хостатырган бис. Чаа Кыдаттың улуг өг-бүлезинге бистиң шажын-чүдүлгевис, аажы-чаңывыс болгаш чаңчылдарывыс хүндүткедип, бистиң төлээлекчилеривис бүгү-ле чергениң Улустуң чазактарының составтарынче кирип турар, бистің-биле харылзаа эптиг-ээлдек болуп, бистиң чер ажыл-агыйлыгларывыстың болгаш малчыннарывыстың экономнуг байдалы хүн келген тудум экижип, бистиң культура болгаш чырыдыышкын хөгжүлдевиске дуза көргүстүүнүп, тибеттерниң кадык-чаагай болурунуң дугайында Улустуң чазаа сагыш-човап турар. Ооң түңнелинде, империалистерниң чалчазы — гоминданның реакцылыг ёзу-чурумунуң карацгы халавындан хосталган бистиң улус бодунуң кижи бүдүжүн бир-ле дугаар билинген.

Ам үеде силерниң алдарлыг удуртулганар-биле Улустуң Төп чазаа Тибеттиң бодунуң чазаа-биле Тибетти тайбың арга-биле хостаар хемчеглерниң дугайында дугуржулганы өскерлеп, Тибетти тайбың арга-биле хостаар хемчеглерниң дугуржулганың үндезининде тибет нацио-өвин көөр, силерниң улуг национал политикаңарның ачызында, тибет национал улустуң болгаш тибет улустуң иеТөрөөн чурттунуң улуг өг-бүлезинге кан чаар ээп кээп турарын көөр аргалыг болганым-биле мен кызыгаар чок аас-кежиктиг мен.

Тибетти тайбың арга-биле хостаар хемчеглерниң дугайында дугуржулганы амыдырал кырынга боттандырар дээш, империализмниң дөңгүзүн кезээ-мөңгези-биле ап октаар дээш, моон эгелээш мен тибет национал хостаарынче болгаш хөгжүдеринче чүткүүр мен; чүнүңдаа мурнунда, тибет национал улустуң өске акы-дуңма национал-биле национал чаңгыс-эвин быжыдарынче болгаш тибет национал улустуң бодунуң чаңгыс эвин быжыдарынче чүткүүр мен.

Силерниң кайгамчыктыг удуртулганар-биле Тибеттиң аас-кежиктиг болгаш чечектелип турар болуру чигзиниг чок, тибет национал улустуң сайзырангай мурнакчы национал болуру чигзиниг чок. Янзы-янзы национал-дарның төрөөн чуртту бодунуң ындындала быжыг фундаментизин быжыглавышаан, ооң ам-даа улам улуг чаагай болгаш чечектелип турар болуру чигзиниг чок.

Силерниң кадык-чаагай болуруңарны болгаш узун назын назылаарыңарны мооң төнчүзүнде күзээрин меңээ чөпшээреп көрүңер.»

(СЭТА).

Харыысалгалыг редакторнуң оралакчызы М. Л. ДЕЛЕГ.

1951 чылдың ийи дугаар чартыында
областың „Шын" солунунун
чагылгазын хүлээп алыры үргүлчүлеп турар.
ЧАГЫЛГАНЫҢ ӨРТЭЭ:
Чартык чылда 30 рубль
Үш айда 15 рубль.
Неделяда 5 үнер.
Чагылганы Тыва областың бүгү харылзаа которалары, салбырлары болгаш агентилери хүлээп ап турар.
Ол ышкаш областың
„ТУВИНСКАЯ ПРАВДА",
„МОЛОДЕЖЬ ТУВЫ — ТЫВАНЫҢ АНЫЯКТАРЫ",
„СЫЛДЫСЧЫГАШ"
солуннарының чагылгаларын хүлээп ап турар.
СОЮЗПЕЧАТЬ

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл Щетинкин кудумчузу, бажың, 7. ТЕЛЕФОННАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 3—62; харыысалгалыг редакторнуң оралакчызының, партия амыдыралының, культура, литература болгаш уран-чүүл киллдистериниң—3—88; харыысалгалыг секретарьниң, пропаганда болгаш агитация, көдээ ажыл-агый, үлетпүр болгаш транспорт, чагаа киллдистериниң—3—68; иштики информация, бухгалтерияның—3—65.

Б01082. Облкүүскомнуң типографиязы